

0/45

PERIODICH QUINZENAL, ARTÍSTICH, LITERARI Y CIENTÍFICH

Any XII

Barcelona, 15 de mars de 1891

Núm. 256

PREUS DE SUSCRIPCIO	ANY	SEMESTRE	TRIMESTRE	Fundador: Carlos Sanpons y Carbó	PREUS DE SUSCRIPCIO, PAGANT EN OR	ANY	SEMESTRE
Espanya	15 pessetas	8 pessetas	4 50 pessetas	DIRECTOR	Cuba y Puerto-Rico	5 pesos forts	3 pesos forts
Països de l'Unió Postal	20 »	11 »		FRANCESCH MATHEU	Filipinas, Mègich y Riu de la Plata	6 » »	3 50 » »
Números solts, 1 pesseta.— Los extraordinaris á preus convencionals. Se publica'ls días 15 y últim de cada mes.				Redacció y Administració: Gran Vía, 220.	Anuncis, á preus fixos. Per los extrangers dirigirse als Srs. Saavedra, germans, Taitbout, 55, París.		

SUMARI

TEXT.—Crònica general, per Enrich Laporta.—Nostres grabats.—*Pera l'història de l'indústria lanera catalana*, per J. Soler y Palet.—*Guspiras* (poesia), per Miquel Laporta.—*L'hereu Subirà* (continuació), novela, per C. Bosch de la Trinxeria.—*Tradicions religioses de Catalunya*, per Agna de Valldaura.—*Lo noble del alsiuar*, per Joaquim Riera y Bertran.—*Palamós*, per L. Garcia del Real.—*Revista de teatres*, per X.—*Llibres rebuts*.

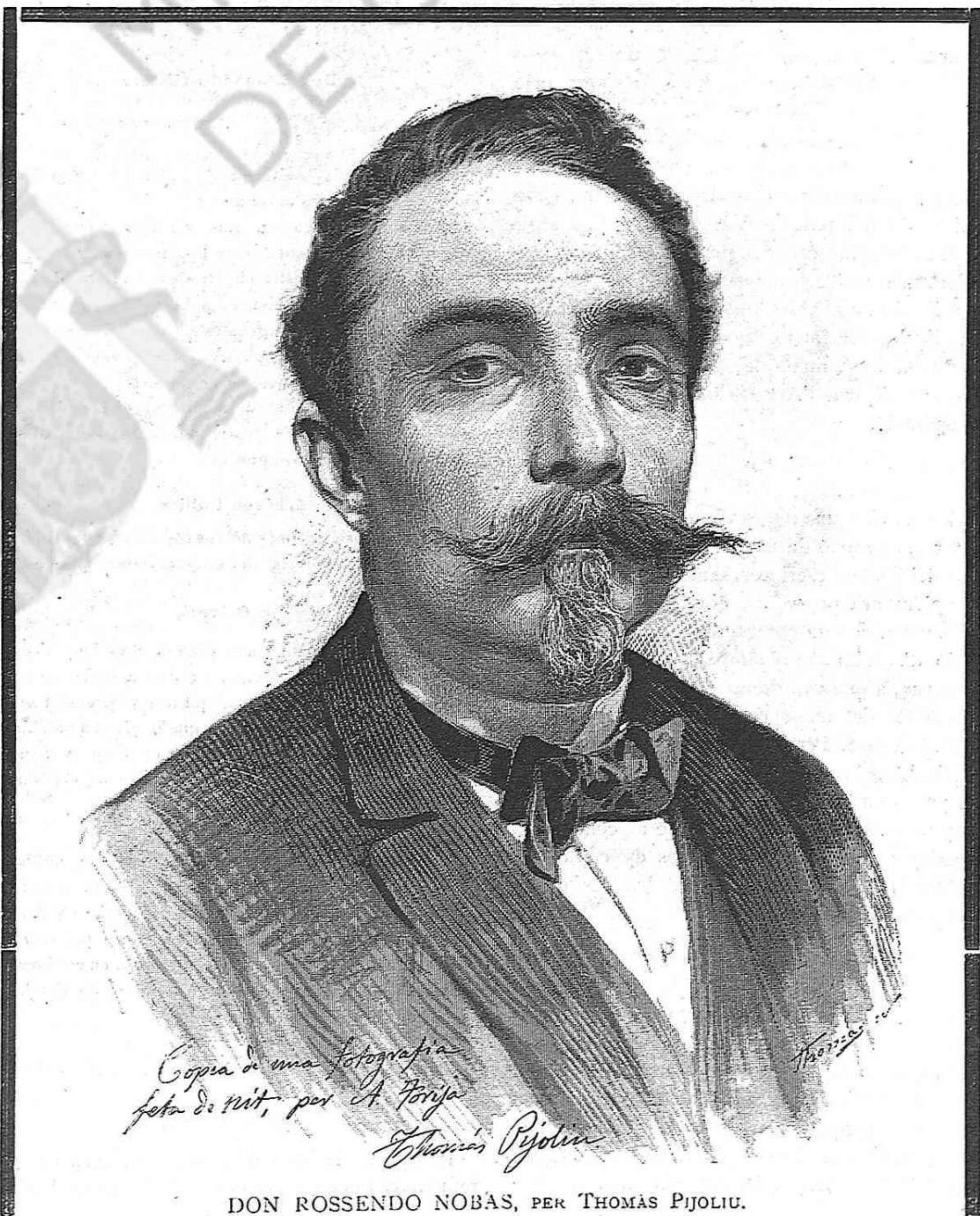
GRABATS.—*Don Rossendo Nobas*, per Thomàs Pijoliu.—*L'Aurora*, grup que remata la cascada del Parc; *Sigle XIX*, lo torero Jérit; esculturas de Rossendo Nobas.—*L'hereu Subirà*, composicions per J. Cabrinety.—*Lo Calvari*—*Sabadell*: *La plasseta y l'iglesia parroquial*; *Entrada á la Rambla*.—*Palamós*: *Vista general*; dibuxos per M. Suñé.—*Avia y neta*, quadro de Pau Wagner.—*Teller mecànich ab màquina Jacquard* (sistema Durán y Cañameras).

CRÓNICA GENERAL

Tenim á punt d'ésser constituït lo novell Congrés de Diputats, y á hores d'ara ja podria ésserho, perquè'ls senyors de la Comissió d'actes n'han examinades ja les suficients pera que fassen una mica de goig los banchs del palau dels llegisladors populars. Aquestes actes ja acceptades son de les qu'ells ne diuen *leves*, y ho son realment, si seles posa al costat d'altres que no poden passar de cap manera; axó no vol pas dir que s'hajan de quedar en terra los diputats que comptan una acta de les *graves* á favor seu, sempre y quan fassen gala de professar les idees que son més del gust dels ministres responsables. De tot l'embull que haurá de moure la vista en audiència pública de moltes d'aquestes actes per la Comissió, y més endavant per la Cambra ja constituïda, ne parlarem en les cròniques vinentes, si Deu ho vol y no'ns demanan aquest espay altres assumptos de major interés pera'ls lectors de aquesta Revista.

**

Lo concurs viti-vinícola que, seguint la bona costum comensada uns quants anys arrera, ha organísat lo «Foment de la Agricultura», de Badalona, es notable de debó, si's té en compte lo important de

*Copia de una fotografia
feta de nit, per A. Forja
Thomàs Pijoliu*

DON ROSSENDO NOBAS, PER THOMÀS PIJOLIU.
† lo día 5 de febrer propassat.

les nombroses instal·lacions que omplen les sales destinades a la exposició de màquines y productes agrícoles ó químichs d'aplicació a la agricultura. Però lo que ha de fer sumament profitosa la celebració d'aquests concursos-exposicions son les interessants y curioses *converses*, forma de divulgar los coneixements tècnich-agrícoles la més aposta pera les classes a les quals aquelles van endressades. A l'hora que omplim aquestes quartilles continúan les converses vinícoles, acabades ja les vitícoles en que hi han pres part ab notable lluhiment algunes persones ben reputades per sa ilustració en aquesta lley de coneixements. Un detall del concurs de Badalona, que no volém passar per alt: en la solemnitat inaugural, celebrada'l día primer d'aquest mes, fou usada exclusivament la nostra llengua catalana; no hauria pas estat pertinent que alhora que's festejava a la nostra terra ab tan bella mostra de son amor al treball, se fes un agravi a sa dolça llengua rebutjantla com a indigna d'ésser parlada en actes solemniais.

* *

Ja no es tot sols lo Centre Escolar Catalanista a demanar la instal·lació en la nostra Universitat literaria d'una càtedra de Dret catalá a despeses de la provincia; una munió de Centres y Associacions de tota mena han vingut a reforçar la veu de la simpática iniciadora de tan justa reclamació, y a demostrar qu'es tothom qui desitja que's fassa d'una vegada lo que ja havia d'estar fet molt temps há. Ara los toca'l torn als senyors diputats lletrats a qui's designe pera informar la predita petició, de donar una prova de que no volen ésser fills renegats de Catalunya.

* *

Avansan ab tota pressa les obres de reforma y embelliment del palau de Belles Arts pera celebrarhi la primera Exposició Artística internacional de Barcelona. Aquesta, segons trasses, será cosa bona: molts artistes parisenchs hi volen dur ses obres que havían d'ésser enviades a Berlin, y afeginthi les d'altres pahissos y les de casa, que segurament no hi farán cap mal paper, asseguran l'èxit del Certámen artístich del pròxim maig.

Si a Berlin no hi volen anar los pintors francesos, per motius de patriotisme que debém respectar, no hi farà falta una vintena dels més coneguts entre'ls nostres, a galejar a l'Art ab los fruïts exquisits de llur inspiració.

* *

Com sia qu'en una de les darreres cròniques vam apuntar la aparició de la última obra exida de la ploma del insigne escriptor santanderí senyor Pereda, volém ara posar son complement natural a aquella nova, donant compte de la fervorosa manifestació d'agrahiment y simpatia de la «Lliga de Catalunya», a que van donar peu les declaracions regionalistes del autor de *Nubes de Estío*; ara, donchs, lo senyor Pereda ha endressada a aquella patriòtica Associació una afectuosa y sancera lletra de resposta, en la qual l'inimitable novelista afirma un cop més sos sentiments d'aversion al centralisme unificador y absorbent. Los homes de cap clar y cor sanitos han de venir tots ells a les files del regionalisme. ¡Benvinguts sean!

* *

Tres produccions dramàtiques, totes tres estrenades al Novetats, han estat impreses y posades a la venda en aquesta quinzena: lo drama del senyor Ubach, *La última pena*; una comedia en un acte dels novells escriptors senyors Mirabent y Mestres, anomenada *¡Lluna de mell*, y'l drama sacro *Magdalena*, original del senyor Ferrer y Codina.

També ha aparegut aquests dies lo volum segon de la novela de don Narcís Oller *Febre d'or*, que tan bona rebuda ha obtingut dels devots de les lletres catalanes.

* *

Ha mort en aquesta ciutat, a la etat de setantais anys, lo reputat mestre de música don Pere l'Intoror, de qui havían estat dexebls alguns dels més distingits entre'ls artistes músichs catalans; de tots aquests era considerat y estimat lo difunt mestre, y bona mostra'n va ésser l'acte de son enterro, en quina comitiva s'hi veyá, a més de moltes altres persones de representació en aquesta capital, a coneguts professors de música, duhent les glasses sis distingits mestres, quatre d'ells dexebls del finat y los dos restants pe'ls compositors de Barcelona.

* *

Una altra pèrdua a citar en aquestes planes es la mort de don Andreu Borrego, l' degá dels periodistes espanyols, que vivia a Madrid. Instruït profundament en les qüestions rentístiques d'Espanya, havia publicat notables treballs en aquest ram, y durant una curta temporada tingué interinament al seu càrrech la cartera d'Hisenda; també fou, ja fa molts anys, representant del Govern en alguns punts del Extranjer; de ses obres d'altre gènere que l'económich, recordem en aquest moment una novela històrica y'l *Diari del siti de Paris*, que publicá en 1871, y del qual una part fou traduïda al francès ab diferent títol.

ENRICH LAPORTA.

NOSTRES GRABATS

Don Rossendo Nobas.

«L'Aurora».—«Sigle dinou».

L'art regional catalá ha suferit una pèrdua dolorosa en un de sos escultors més estimables, en Rossendo Nobas, que, jove encara, acaba de morir.

S'havia distingit en son ram, y sobre tot en l'escultura decorativa y monumental, com ho proban alguns dels edificis públics de la nostra ciutat. Com a mostra de son talent artístich, reproduhim en aquest número'l grupo de *L'Aurora* que corona la gran cascada del Parch, y'l torero ferit, qu'ell titolá *Sigle XIX*, y que li valgué un premi justíssim en una Exposició de Bellas Arts.

Al pagar aquest tribut a la memoria del malaguanyat escultor, enviem nostre pèsam més sentit a sa familia, a qui desitjem piadosa resignació.

L'hereu Subirá.

Duas composicions més del senyor Cabrinety, inspiradas en escenas de la novela del senyor Bosch, qu'estem publicant.

Lo Calvari.

Es aquesta una composició grandiosa y plena d'emoció com l'escena que representa. Lo drama de la Redenció será sempre pasta artística per pintors y poetas, mentre'l món sia món; puix no hi há res que li sia comparable en poesia y sublimitat. Anem a entrar en Setmana Santa, y aquest grabat respón als recorts funestos d'aquests dies.

Sabadell.

Aquests grabats, y d'altres que n'anirém publicant, haurían hagut de sortir junt ab los articles que insertarem del senyor Real, referents a aquella industriosa y rica ciutat; però encara qu'arribin enderrerits, no per axó desplaürán als nostres lectors que s'interessan en conèixer l'aspecte y la vida de las principals poblacions de Catalunya.

Palamós.

Vejas l'article del senyor Real, en altre lloch d'aquest número.

Avia y neta.

En aquesta ILUSTRACIÓ han publicat diferents vegades reproduccions de quadros de Pau Wegner, tots simpáticos

y de bon veure; però poch n'hi há qu'ho sian tant com lo que donem avuy representant un'avia que tot fent mitja, contempla a sa neta qu'apren a confegir en las abecorolas. Es una composició plena de gracia y de casulana poesia, que con mou y delita al espectador.

Teler mecánich ab máquina Jacquard.

(sistema Durán y Cañameras).

Com un avens molt honorós per la nostra industria, publiquem lo grabat que representa aqueix teler utilíssim que figurá, obteninthi medalla d'or, en l'Exposició Universal de Barcelona, sobresurtint per sa gran velocitat, seguretat y senzill mecanisme. Lo senyor Durán y Cañameras es un intel·ligent industrial de Sabadell, que fa molts anys que's dedica a la construcció de maquinaria pera la fabricació llanera, havent introduït reformas y novedats molt convenients en la que gosa de més fama al Extranjer, a fi d'adaptarla al modo de ser de nostras fàbricas y al noble afany de progrés qu'anima als nostres fabricants, sobre tot en los tallers mecánichs ab *calcas* y de máquina Jacquard.

Un grabat per l'estil publicá la reputada *Gaceta de la Producción lanera*, de Tarrassa, y en demostració de la bondat y del crèdit de dit teler consigna que ve fursionant en fàbricas tant importants com las dels senyors don Joan Folch, Cros y Casulleras, Successors de J. Campmany, Viuda y Fills de M. Buxeda, Fills de J. Gorina, don Enrich Turull y altres que fora llarch de citar.

PERA LA HISTORIA DE LA INDUSTRIA

LLANERA CATALANA

VIII

Regirant lo esmentat arxiu de quin trach los datos pertocants al desenrotllo qu'en los temps passats anava prenent la fabricació antiquíssima dels gèneros de llana a Catalunya, y particularment a la llavors vila de Tarrassa, bressol de aytal industria, he topat ab un llibre de fetxa posterior al de las «Ordinacions y consells del ofici de parayres de Tarrassa, any 1579 y següents fins al 1587», lo «Libre dels Consells dels Parayres de Tarrassa, de 1599 a 1620».

L'he fullejat detingudament, y lo primer que me ha cridat l'atenció ha sigut lo bando ó crida del batlle, que transcrich per creuerla interessant y aprofitable pera'l nostre fi.

«Are ojats queus notiffiquen y fan a saber de part y manament del honorable Antich Guanteras per la S. C. y Real Magestat Balle de la Vila y terme de l'errassa y per ordinatió feta per los honorables consols y consell ordinari del ofici de parayres de la present vila de Terrassa. Que no sia ninguna persona habitant en la present vila ni en lo territori de aquella, que del día present fins per tot lo mes de maig primer vinent gose ni pres nuesque pagar mes de sinch rams per pasal de la llana que donarán a filar en pena de tres lliures barceloneses aplicadores en tres parts iguals, la primera al official executant, la segona al acusador, la tercera a la lluminaria del dit ofici de parayres. Item mes se diu y mana que ninguna persona no puga comprar ni vendre ninguna tela que no sia denunciada als consols del dit ofici de parayres en pena de tres lliures per lo venedor y tres per lo comprador aplicadores ab tres iguals pars, la primera al official executant, la segona al acusador, la tercera als consols del dit ofici de parayres, y que dits consols no puguen en manera alguna donar llicencia de vendre ninguna tela que rehisca a mes de sinch rams per pesal. Item mes avant se diu notiffica y mana que no sia persona alguna que gose ni presumesque tenyir sobre blanch, y axí mateix que ningun tintorer puga cobrir la llana apres que tindrà peu de tenat que lo perayre no la veja, y si al perayre apana que lo peu no está bé, hi puga fer anar los consols los quals los pugan fer donar lo compliment que la dita llana haurá menester, en pena de tres

L'AURORA, GRUPO QUE REMATA LA CASCADA DEL PARCH, ESCULTURA DE ROSSENDO NOBAS.

lliuras peralqui al contrari farà aplicadores en la forma primerament dita, y sempre que los consols haurán de anar á visurar ningun parolat tingan sis diners quiscun consol per quiscun parolat. Item qualsevol persona que esticara draps haja de tornar les clavilles y barrons al qui está en la casa en pena de sinch sous aplicadora dita pena en la forma primerament dita. Les quals ordinations á instantia de dits consols de dit ofici son estades lloades y aprouades per los honorables consellers y consell general de la present vila de Terrassa. Y per que passat dit més de maig primer vinent, persona alguna ignorantia no puga allegar mana dit honorable balle que la present publica crida síe feta per los llochs acostumats de la present vila y quartsi qui guardarsiha que amor ni gratia no haurá.»

«Die x Meusis Maig, anno M.D.C.XI. Franciscus Farreres curritor publicus et juratus villæ Terratiæ setulit et fidem fecit mihi Nott. et Scrib. infro. se dicto die publicatté per solita loca patis. villæ supra scriptas præconitzationes. S. Ludorrius Ferdinandus Coromines Nott.»

En las actas dels consells tinguts en aquella època per los perayres de Tarrassa, que's llegexen en los prenomenats llibres, s troban sovint acorts referents als senyals que distingían á uns perayres de altres, com si diguessen una especie de marcas de fàbrica ó sellos particulars y distintius de cada un dels dits perayres.

En lo consell del ofici de perayres, convocat y congregat dins la escrivania y notaria pública de Tarrassa, en lo dia 16 de mars de 1607, per exemple, s troban las següents ordinations referents á aytals senyals:

«Item que qui pendrà senyal pach al Notari un real per los treballs presos per dar dit senyal.

»Item que los parayres qui pendrán senyal si será fill de mestre no pach res, si no será fill de mestre y será fill de vila pach sis reals partidors un per lo Notari com de sobre es dit per sos treballs y los sinch per lo dit ofici partidors com es costum y si serán foresters que no sien de Tarrassa hagen de pagar un ducat ço es un real al Notari y los onze á dit ofici partidors com tenen de costum. Y si cars será que alguns farán draps y no tindrán senyal en tal cars hagen de pagar lo stricar y als consols lo

passar y ploms y altres cosas spectants á dit consolat duplicat de la pague los qui tenen senyal y son perayres ja admesos y los baxadors mitjensant jurament hagen de denuntiar de qui es lo drap y aixó agen de fer ab pena de deu sous aplicadors lo ters á llumenaria y lo ters al oficial exequantant y lo ters al arrendador.»

Mes en altre consell ordinari del mateix ofici, tingut «en les cases comunes de la Universitat de dita vila, situades en lo carrer dit del Portal Nou de Barcelona, ahont per semblants y altres negocis se acostumen de convocar y congregar de manament del honorable balle á instantia dels honorables consols de dit ofici», revocaren la determinació que acabo de transcriurer «en lo que diu que si cars será que alguns farán draps y no tindrán senyal en tal cars hagen de pagar lo stricar y als consols lo passar y ploms y altres cosas spectants á dit consolat duplicat del que puguen los qui tenen senyal y son parayres ja admesos per lo que segons diuen es fer perjudici al General de Catalunya per quant lo intent del present ofici no es estat may danyar sino sempre augmentar los drets del General y axi de dites paraules contengudes en dit Con-

100

SIGLE XIX, LO TORERO FERIT, ESCULTURA DE ROSENDO NOBAS.

sell no se poguen haver rahó y que sien de ninguna forsa ni valor y axi lo consellen y anullen. Item tots concordés ningú discrepant han determinat que desta ora al devant no sie ninguna persona que guose stricar ninguns draps que primerament no obtinguen licentia del arrendador y los qui tenen senyal hagen de pagar com es de costum y los qui no tenen senyal se hagen de concertar ab dit arrendador y los qui farán al contrari caiguen en bant y pena de deu sous per quiscu y quiscuna vegada que farán lo contrari aplicadors lo ters al honorable balle exequantant y les dues parts al arrendador.»

Per lo vist, lo Notari era l'encarregat de pendrer dits senyals, que debían ésser indicats per los interessats y anotats per aquell funcionari en lo corresponent llibre del gremi dels perayres, segons se pot comprobar en lo dels anys de 1579 á 1587, de que n'he parlat tantas vegades, al fi del quin hi há anotats'ls noms dels perayres ab lo corresponent senyal de cada hu.

Segons se veu, eran més de 250 los perayres agremiats, y dich axó, perque com per lo més avant copiat se colegeix pera'ls qu'erán atmesos en l'offici debían tenir senyal, tots los anotats ab sa senyal particular, es de rahó creure que formavan part del gremi. Y ab aquest dato's pot calcular la importancia que la fabricació de la llaneria catalana tenia ja en aquella època, quant en una sola població, allavoras segurament de quatre mil ánimas, tot lo més, com la de Tarrassa, hi havia un nombre tan crescut de perayres, respecte á quina denominació hi há que advertir, pera estar ab antecedents, que no sols se hi entenen compresos los perayres propiament dits, ó siga «els mestres que cardavan'ls panyos á la perxa», com diu la darrera edició aumentada del Diccionari de la llengua catalana, de en Labernia, sinó tots los industrials que trafiquejaban ab llana, ja siga cardantla, tenyintla, filantla, textintla, abaxantla, etc.

La reproducció de aquestas senyals fora cosa molt curiosa pera'ls que gosan ab tota mena de retrospectivitats de las cosas de la terra, y molt especialment pera'ls que dedicats á la industria llanera, entremitj del adelanto en que avuy se troba, no se n'enorgullexen aytant que consideri despreciable lo del temps vell, sinó molt al contrari que li conceden la importancia y li otorgan lo respecte que's merexen.

J. SOLER Y PALET.

GUSPIRAS

¿Què tens, reyna estimada, qu'estás trista y esllanguida m'esguardas tendrement, apres suau sospirant, baxant la vista, per torná á futurarme dolsament?

¿No vols dirme, sol meu, ó es que á besadas vols que compri á ta boca ton secret? ¡Míram, reyna! Y serenas tas miradas mostrin ja de ton goig lo bell esplet.

¡Gelosias, amor! ¿Què no ets ma vida? ¿Què no ets tu tot lo món pera'l cor meu? Si't daría la sanch, ¿cóm entristida tens d'está un sol instant, ángel de Deu?

¡Oh! somriu altre cop; qu'es l'agonía lo que al cor que axí't veu li fas tastar; ans que't maaqui'l cor meu, la llum del día á mon cos soterrat li ha de mancar.

¿Ho sents, reyna? Somriu, vina á mos brassos y reposa en mon pit ton cap bufó; res al món será prou á rompre'ls llassos que han juntat nostres cors. ¡Dom un petó!

¡Què be estich aprop teu! La torrentada que ahí tot ho arrasava ha fet més bells; per mi'l camp y la serra, y revifada més que may trobo verda l'enramada, més xerraires y alegres los aucells.

Aquí á l'ombra frescal de la nouera que'ns defensa del sol com may brillant, ¡quina estada que hi fá més llausangera vora teu, amor meva, falaguera, lo teu cap en ma espatlla reclinant!

Exa nit, ¿què pensavas, quant trucava furienta la pluja á ton balcó, y en ton pit tot l'alé s'hi arreglava cada cop que espantosa ressonava per l'espai ennegrit la veu del trò?

¿Què pensavas llavors?... ¡Oh reyna hermosa! Ni que tu no m'ho diguis bé ho sé prou; no cal pas que ho retregui tremolosa ta paraula encortada, vergonyosa, confessant lo que al fi no'm fora nou.

«¡Si ell hi fos aprop meu! ¡Cóm semblaria que se sent de més lluny la tempestat, y en son pit lo meu cap redossaria y...!» Ja veus, amor meva, si ho sabia. Ara vinam á dir que no es vritat.

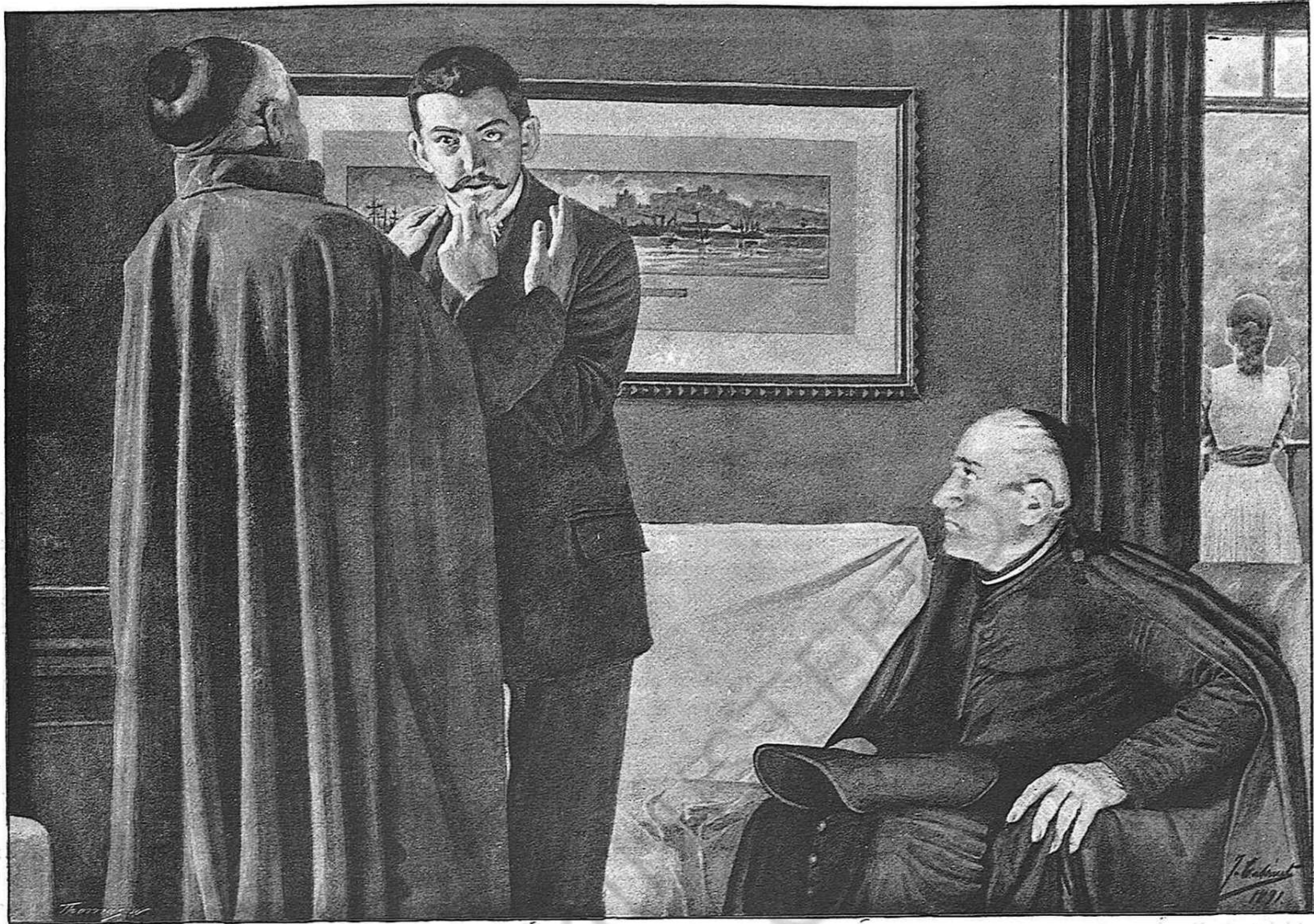
Dexa'l vano, amor meva, que cansada deus tenir la munyeca de fe'l joch; mentres dormis y't venti, á la vegada gronxaré'l balansí poquet á poch.

Tancaré'ls finestrons, la cambra fosca, restará casi bé, y t'adormirás escoltant lo brugit d'aquexa mosca que al traves dels cristalls se vol fer pas.

¿Veus com rius? ¡Si ets més mona! Xafagosa la calor de prop teu jo esquivaré; vinga'l vano y arreu llensi olorosa exa essencia que ha pres á ton alé.

Y ara dorm y somnia, y ni qu'encertis á sentir quelcom més que'l meu respir.... ves somniant, amor meva, y no't despertis, que dormint de debò no ho pots sentir.

MIGUEL LAPORTA.

L'HEREU SUBIRA NOVELA DE CARLES BOSCH DE LA TRINXERIA

AB ILUSTRACIONS DE JOSEPH CABRINETY

III

En Ramon vivia com ho tenim dit, en un segon pis de la Rambla de las Flors, ab la Margarida, que li feya de cuynera y de cambra, dòna de seixanta anys, germana del masober del mas Serra, dependent del patrimoni, que feya molts anys, desde sa juvenesa, servia la familia Subirá, en son casal de Sant Iscle.

La Margarida era una d'aquellas serventas, com se'n veuhen encara en nostras masias catalanas, que sacrifican llur vida al servey de llurs amos; que's consideran com de casa, com de la familia; que li posan tant gran afecte, que s'estiman més restarse fadrinas tota llur vida per no separarse d'ella.

Era la dòna de confiansa de la senyora Verònica, que havia mort feya sis anys. Be'n tingueren ventura lo pare y fill Subirá de la Guida, que li deyan; puig com estava al corrent de tot lo del casal, lo bon servey, l'ordre y l'economia's conservaren lo mateix que si la senyora Verònica hagüés viscut.

Quan sapigué que son amo volia deixar la estada del casal per anar á viure á Barcelona, ne tingué tant greu sentiment, que's posá malalta, puig l'estimava molt. En Ramon pensá que no trobaria á Barcelona un servey com la Margarida, y se l'emportá.

Aquesta, los primers días estava molt trista; anyorava las ocas, los coloms, los

cunills, la viram; mes á poch á poch s'aná fent á la vida de ciutat.

Molt neta; endressada; bona cuynera; callada; cuydant son amo jove ab ver afecte, puig l'havía vist náixer y havia sigut sa bressolera.

En Ramon estava molt satisfet de tenirla; jera tant bona dòna! Sols un defecte li trobava, y era d'encomenarse massa á Deu, d'ésser un xich massa amiga de capellans y de ohir missas. L'hereu Subirá, prou despreocupat en materia de religió, s'enfadava perque quan la necessitava no la trobava á casa; alashoras, cremat, li deya que la faria tornar al casal, hont podria anar á la iglesia tot lo sant día. La Guida's posava á plorar y demanava perdó; son amo la perdonava.

L'hereu Subirá havia portat del casal roba blanca y mobles antichs de gran valor arqueològich. Además, havia comprat un rich moblatge. Totas las estancias del pis, saló, menjador, cambra, etc., eran mobladas ab gust y confort.

Son taller de pintura era un petit museo, digne d'ésser visitat: quadros antichs y moderns, panoplias, tapissos antichs, catifas de pells, *bibelots* xinescos y del Japón; croquis, bocetos, estudis del natural que tapavan materialment las parets; divans, otomanas; un preciós orga-armòniun.

En Ramon era artista fins al moll dels ossos. Havia rebut lliçons d'armonia y de

contrapunt de mossèn Lleys, reputat organista de la iglesia de Sant Pere, de Figueras, tant sabi com modest; un pou de música, dels mellors organistas que tenim á Catalunya.

Era entussiasta, com son mestre, de la música clàssica dels grans compositors alemanys: Bach, quals composicions son impregnadas de fondos é inspirats sentiments religiosos; Mendelsohn, Haynd, Weber, l'autor del *Oberon*, del *Freyschutz* y del *Euriante*, que conté trossos de primer ordre; Mozart, lo rey de la armonia, l'autor immortal de *Don Juan*, del *Matrimoni de Figaro*, de la *Flauta encantada*, del famós *Réquiem* que involuntariament composá per la seva mort.

Quan estava cansat de pintar, obría l'armòniun y's delectava ab una *réverie* de Schubert.

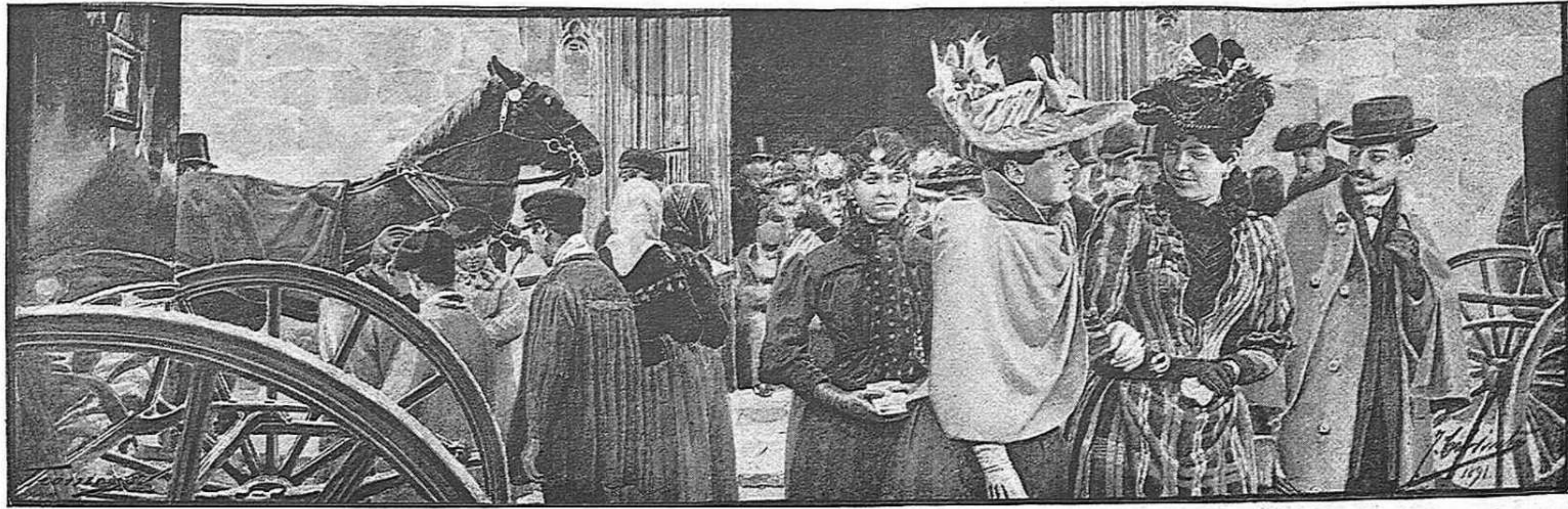
Un día, en Lluís lo sorprengué absorbit en sa armoniosa èxtasis, deixant vagar la seva ànima pels espays blaus.

Al sentir á son amich se despertá com d'un somni.

—¡Sempre Schubert! ¡Sembla que't te'l cor robat! ¡Vaja! es hora de baixar dels espays en eix món terrenal..... Anem á donar un vol al passeig de Gracia.....

Y sentantse dins una butaca, agafá un dels àlbums que hi havia sobre d'una taula, y tot fullajantlo, li digué:

—A propòsit, ¿y la mascarita del ball del dissapte?

—Las modistas del entresol.

—¡Mira! me'n havia malfiat..... ¿Y la declaració? ¿qué tal? Suposo que no feres falta á missa de onzeá Sant Jaume.

—Hi vaig arribar á missa dita; però á la sortida me quedí á la acera de l'altra part del carrer, en front de la porta, en mitx d'una dotzena de gomosos, y al sortir ella, m'endressá una graciosa sonrisa que me la feu conèixer. ¡No es mala! Joveneta, morena, bonichs ulls; sense expressió, si tu vols; però, ¡bast!.... m'agrada, ysi no es gayre esquerpa, no vindrá mal.

—¡Noy, ves ab cuydado! Al principi's pren com á distracció, passetemps, y quan un se'n adona, s troba lligat de tal manera, que hi há treballs á desfersen. Tu, sobre tot, ab ton cor sensible é impressionable.

—¡Vaja, home! fesme una mica més de favor. Tan tu com jo sabem lo que son eixas relacions: fochs de palla sens conseqüencia. Quan la ocasió's presenta, s'ha de aprofitar. No fassis lo mentor. Tu farías lo mateix.

—Sens dubte; però jo so més positiu que tu, y tinch més experiència. Malfiat de ton cor, de tos sentiments poètics.

—¡Oy! ¡aixa frase es de la máscara! Lo mateix me deya la modisteta.—

En Lluís s'alsá, s dirigí al balcó:—

—Fa una tarda hermosa. ¡Vaja! ¿que no vols sortir?—

En Ramon se tragué la bata; s vestí, y los dos baixaren á la Rambla, dirigintse al passeig de Gracia.

A la entrada del passeig se toparen ab don Francisco Copons, mudat de festas, barba y cabells tenyits de negre, tibet com un *petit maître*.

—¡Ola, don Francisco!—digué en Lluís. —¿Hont la dona?.... ¡Vosté sempre va per las sevas!

—¿Ho creurían que he trobat las duas máscaras disfrassadas de *debardeur*?.... No m'havía equivocat: ¡duas baylarinas!.... sé hont viuhem..... Si las volen vissitar, res de més fácil..... ¡Vaja! pássiuhó bé..... Vaig per un negoci al carrer de Ronda.....—Y tot saludantlos, fets alguns passos, se girá envers ells:—¡Son *bocato di cardinali*!....

—¡Quín tipo!....—digué'n Lluís.

En això se juntaren ab ells alguns amichs catalanistas de la Lliga, parlant de la qüestió palpitant del día: de protestas y *meetings* contre l'article 15 del Còdich civil que las Corts de Madrid acabavan de aprobar.

—Avuy Catalunya s'ha de vestir de dol, digué'n Monrós;—nostres clams y protestas res han valgut.

—Sí,—digué'n Lluís;—lo esperit catalá se desperta per tot arreu. May lo catalanisme havia donat probas tant virils. Se coneix que corre encara en nostras venas la sanch de nostres gloriosos antepassats.

—¡Pch!—feu en Ramon;—això de que corri en nostras venas la sanch de nostres antepassats, hi hauría molt que dir; però, ¡bast! suposém que sigui aixís, com aixís hauría d'ésser. En quant á la aprobació del Còdich civil, en lo que atany als drets forals de Catalunya, es qüestió que mereix ésser estudiada y aprofundisada. Fins ara tothom dona la culpa als governs castellans, á Alonso Martínez, als Gutiérrez, González, Sánchez y á tota la récula madrilenya y andalussa. Pera mi no la tenen del tot.

—¿Còm s'entén? ¿per qué?—digué'n Tussachs.

—Perque obran més instintivament que racionalment.

—¡Home! aqueixa rahó es nova é inèdita,—saltá un altre;—val la pena de sentarse.—

Tots se sentaren en cadiras plegadissas de ferro, fent rotllo.

—Subirá,—digué'n Tussachs,—tens la paraula.

—M'explicaré. La causa que'ls fa obrar es de més transcendencia, ve de més lluny: es qüestió de rassa, de sanch, de sol. En los castellans andalussos bull sanch godàrabe, avivada pe'l sol ruhent; en nosaltres catalans bull sanch ibèrica-romana, atemperada per l'oreig de nostras montanyas. Per això la rassa catalana, més reflexiva, més calmosa, més viril, es y será sempre superior á la rassa castellana-andalusa, com lo nort d'Europa es superior al mitxdía, que's troba en plena decadencia.—

Pegava ab son bastó colps sobre la sora, fent rotllos, escampant gravas á dreta y esquerra.

—Desde'ls primers temps històrichs de nostra pàtria, fins avuy día, qu'hem donat y seguim donant probas de eixa superioritat sobre la rassa que'ns fa la guerra: arts, ciencias, invencions, industria, lletras, etcétera, etc., ab una paraula, en tot lo que atany lo progrés humá. Los extrangers ho regoneixen; diuhem que Catalunya, y sobre tot sa capital, no es Espanya. A la Exposició, un anglès me deya, al veure tot lo ex-

posat per nosaltres: «Eix admirable progrés que vos caracteriza, será sempre ofegat per l'orgull, l'enveja é l'ignorancia de vostres amos madrilenyos. Lo progrés no vol trabas; vol ésser lliure, dirigit per homes de ciencia y de gran talent.» ¡Que'n tenia de rahó aquell anglès! Donchs aquest odi de rassa ha pres més increment desde'l comens del sigle darrer.

—Desde 1714,—afegí en Monrós.

—Sí; es data que tot bon catalá porta grabada en lo cor, per no oblidarla y ferla valguer quan siga hora.—

Després d'una curta pausa, en Ramon continuá:

—Nó; may lo nostre caràcter, las nostras costums, s'avindrán ab las d'ells; y l'antipatía instintiva que sentim per tot lo que vé d'aquella terra, bé prou'ns diu que un pregón avench nos separa. Andalússia y Castella son á cent mil lleguas de Catalunya. L'odi que'ns tenen y que'ls hi tenim es odi de rassa. Fa més de dos sigles qu'estem postrats baix llur domini. Per ells la forsa prima'l dret; no pararán fins que'ns hagen rebaixat á llur nivell, fins que la gloriosa personalitat de nostra pàtria sia aniquilada. Per altra part, troban lo terror preparat per arribar á llurs fins: més de dos sigles de despotisme'ns han degenerat de tal manera, que si nostres passats tornessin al món, no nos voldrían conèixer. En aquell temps, en temps de'n Fivaller, de'n Casanova, de'n Claris, un afront como el que acabem de rebre hauría aixecat Catalunya com un sol home.

—Ja s'ha aixecat..... ¿Y los *meetings*?....—digué'n Monrós.

—¿Qué m'explicas?.... ¡Val mellor no parlarne!.... Lo verdader sacrifici, l'abnegació necessaria pera lograr la redempció de nostra estimada terra, es desgraciadament encara patrimoni de pochos..... Vés, ¡viva Deu! ¡no desesperem! Ja que la sanch que corre en nostras venas es la que corria en las venas de nostres passats, com deya en Vilar-dell, heretarem també d'ells llur enteresa de caràcter; y si eixa sanch s'ha tornat anèmica, la fermesa,—la virilitat, la dignitat dels catalans l'enfortirán!

—¡Bravo! ¡molt bé!—feu en Tussachs.— ¡Bonich discurs catalanista! Subirá, ja't pots preparar á anar presidir un *meeting*.—

En Ramon continuá, molt exultat:

—Si anés á presidir un *meeting*, diria á mos conciutadans: Per ara nostra resisten-

cia ha d'ésser passiva per forsa; mes estem al aguayt, esperant ocasió pera ferla activa. Siguem catalans més que may. Apartemnos tant com podem de la deletèrea influencia castellana; parlem y escribim sempre en catalá; ensenyem la historia pátria á nostres fills, pera que quan sían homes's recordin.—Y posantse dret, transfigurat:—Es quan la tempesta amenassa, y que la campana del cloquer del poble toca á maltemp, que'ls treballadors de la terra se recullen á la masía; juntemnos tots al entorn de la llar dels avis; trayem lo rovell de las *eynas*, esperant que ressoni com tronada, per valls y serraladas, lo crit de *¡desperta ferro!*.... Eixa seria la peroració de mon discurs.....

—¡Home! ¡cálmat! ¡cálmat!—digué en Lluís;—no t'exaltis.

—¡Còm! ¡que no m'exalti!—aixugantse'l front ab son mocador;—¡sobran motius!

—En Subirá té rahó—digué'n Tussachs;—lo seu patriotisme es lo nostre, y hauria de ésser de tots los que portan el nom catalá. Potser ara los pobles obrirán los ulls y se convenserán de que los partits madrilenys, que tant nos divideixen, son la causa de nostras desgracias, y votarán per un diputat de la terra que pensi com pensa Catalunya. Y á propòsit de diputats: de quaranta que en tenim, sols set ó vuyt han defensat nostres drets. Los noms d'eixos vuyt diputats s'haurían de grabar en lletras d'or, y'ls dels renegats, publicats en tots los pobles de Catalunya, lliurats al menyspreu y oblit per sempre més.

—Es una idea,—digué'n Monrós;—anit ho proposarem á la Lliga.—

Eran las sis de la tarda; no feya ni un alé d'ayre. Bromas negras cubrían mitx cel envers ponent; no obstant, lo sol brillava encara. La música del Ajuntament tocava pesas escullidas. Inmensa gentada's passejava per aquellas frondosas alamedas.

De prompte vingué una ratxada de vent que alsá un torbellí de polsaguera, comentant á caure gotas com pessetas. ¡Ne voleu d'escampill de gent! Ningú portava paraygua; tothom á campa qui puja; en pochs moments lo passeig quedá desert; los tramvías, presos d'assalt; las entradas de las casas, plenas de gent.

Sort que'l ruixat durá poch.

En Lluís y en Ramon, separats de sos companys, se havían refugiat al café de Novedats. Aprofitaren d'un tramvia que passava; baixaren á la Rambla de las Flors, davant la porta de la casa de'n Ramon.

—¡Que no vols pujar? ¡Vaja! puja; soparém junts; parlarem de la Laya, la modisteta del entresol.

—Nó. Avuy no pot ésser; tinch feyna; será un altre día..... ¡Vaja! ¡Adeu!.... ¡Tu sempre afortunat!.... ¡Cuydado ab la túnica de Nessus!—li digué rient.

—¡La túnica de Nessus?.... ¡Ah! sí:.... alegoría mitològica.

—Donchs aplica'l quènto..... ¡Adeu!....—

La modisteta aquella fou pera en Ramon un passetemps, un foch de palla, com ell deya.

La Laya tenia uns vintiún anys. Avispa-

da, aixerida, prou guapeta, mes sense instrucció; sols lo recort de novelas que havia llegit. Oferia á n'Ramon tot lo que tenia: la riquesa de son cor y de son cos.

Era lo ver tipo de la oficiala modista, mitx menestrala, mitx senyora, sempre vestida ab gust; quína, quan passa pe'l carrer, sobre tot en días de fanch, saltirona, molt lleugera, arrelegantse ayrosament'l vestit, deixant veure uns peuhets calsats de botinas sens mácula, mitjas viroladas sens arruga, pantorrillas fetas al torn, enaguas blanchs com la neu. No's passava día que, al baixar del tramvia, no fos seguida per algun gomós, puig vivia en Gracia; mes ella caminava, depressá sense girar lo cap, no escoltantse á ningú. Estava enamorada de'n Ramon, del artista del según pis, com ella deya, ab quin se havia topat algunas vegadas al replá de la escala del entresol, sens qu'ell fes cas d'ella. Per xò aná ab sas amigas als balls de máscara del Liceo, esperansant trobarhi son artista y declararli lo seu amor.

Aquest al principi ho prengué ab furia; mes ab sos ideals y sentiments poètics prompte's convensé que aquell amor fisiològich no era l'amor á que aspirava; com sos sentits hi entervenían y nò son cor, la lassitut s'apoderá d'ell. Aquella espurna que semblava volguer encendre un incendi, s'apagá per falta de combustible de part seva, puig que de part d'ella s'avivava en rahó de la desilusió de son estimat.

Això s'explica per lo carácter voluble y capritxós de'n Ramon, degut als seus instints artístichs. N'era de sos amors com de sos quadros: s'entusiasrava al comensarlos, hi vessava tota sa inspiració, y á lo mellor dequeya descoratjat; los deixava arreconats esperant una nova ratxa pera rependrels, sense may acabarlos del tot.

Feya com la papallona que voleya de flor en flor sense pararse en cap d'ellas; lo que proba que son cor era encara indemne de estimar. Hem de creure que, atesos sos bons sentiments, l'amor verdader produhria en eix carácter voluble y capritxós un cambi radical.

Pera ser més lliure, havia fet anar la Margarida per una temporada á Sant Iscle, y anava á menjar al restaurant Martin. La dòna del porter li endressava'l pis.

Als primers días venia la Laya á entrada de fosch, quan plegava de ca la modista; molt recatada, vel espés á la cara, com una visita de amiga. Se'n tornava al cap d'un rato. Però prompte las visitas s'allargaren fins á durar tota la nit. L'intimitat anava creixent, y ab ella l'afecte apassionat de la Laya, que lo anava lligant sense que se'n adonés.

Tot deixantse anar á la voluptuosa corrent que se l'emportava, tancats los ulls com en un somni, á voltas se despertava pegantse ab la má al front: «¡No, eixa vida anormal no pot durar! ¡Jo no puch viure aixís!.... ¡Qué dirán los amichs, las familias conegudas?» No's volia comprometre. Volia rompre ab ella; però no sabia còm ferho y li mancavan forsas. La Laya s'imposava cada día més; ja's considerava com

mestressa de casa; se cuydava de sa roba blanca; posava en ordre son taller. Com en Ramon se cansava de menjar sol al restaurant, ella se oferí pera servirlo.—Vuy sols una dòna per'anar á la compra; soch bona cuynera, ves; ja veurás quins guisados te faré, que ben servit estarás; tot net, ben endressat, ta roba sempre ben planxada..... Jo no vuy viure separada de tu..... Y reblincant sos brassos sobre son coll ab llanguidesa:—¡Soch teva! ¡vols?.... Digas que sí, y ja no m'acosto més del taller de la modista.—

Ell, molt perturbat, no sabia qué respóndrerli; se posava serio, feya'l filòsop, volia darli bons consells paternals: «—Una dòna deu tenir un estat pe'l porvenir, pe'l día que's casi y tinga familia. Si tens la ditxa de trobar un marit honrat, amich del treball, plantareu botiga y us guanyareu bé la vida.» «¡Calla!—feya ella, tapantli la boca ab sa má;—no vuy qu'em digas eixas cosas!....»—Y enllasantlo ab sos brassos, tota llagrimosa: «—¡La ditxa meva es tu!»

(Seguirá.)

TRADICIONS RELIGIOSAS DE CATALUNYA

LA VERGE DE TAGAMANENT

Contan que aquesta Mare de Deu fou trobada al cor d'un dels boschs de la rodalía de Tagamanent per un pastor que guardava moltons. Un pich l'hagué trobada, correu á dirho á tot lo poble, y heus aquí que tot seguit la reculliren y van portarla á Barcelona á l'iglesia de Santa María del Mar; mes la santa imatge no volgué per casa seva aquellas grandiosas naus y altas columnas de pedra, sinó que s'estimá més l'asprositat de las montanyas y la frondositat del bosch; donchs quan la comitiva que l'havia acompanyada torná al seu poble, va quedar sorpresa de veure'ls arbres sechs, marfidas totas las plantas, lo cel nuvolós y trist, sens que se sentís un auell en lloch, ab tot y ser al temps del any en que'ls arbres tenen més sava, las plantas més ufana, lo cel es més blau y'ls aucells se senten per totas parts, alegrant ab las sevas passadas la terra que's dexonda y saludant á la primavera que arriba.

—Miracle,—feu lo més vell de tots los que allí's trobavan;—la Verge'ns castiga perque l'havem treta d'aquest indret que ella s'havia triat per fersen la seva estada; correm á cercarla y portemla aquí de nou.—

Y així ho feren. Van tornar altre vegada á Barcelona, y se la endugueren al seu poble. Al arribar al terme los hi esperava una solemne professó, y prenent lo senyor rector la santa imatge, va portarla á l'iglesia. Llavors restá tothom alegrement meravellat al veure aquells boschs sechs y marfids lo día abans, tant tendres y rics d'ufana com poblats d'aucells, que ab sas canturias alegravan aquells llochs hont feya poch hi regnava la tristor y la mort. Desde llavors, aquella imatge, que encara avuy se hi conserva, es coneguda per la Verge de Tagamanent.

LA MENTA

Quan lo rey Herodes, cegat per l'ambició y la temensa de perdre lo seu regnat, feu degollar á tots los infants del seu terme, la Verge María fou avisada per revelació divina, á fi de que lliurés de la mort al fill de Deu.

La santa Verge fugí de la ciutat ab compañía del seu espós y duhent á bras al infant Jesús la nit abans de la degollació dels ignocents, y per camins.

LO CALVARI
LOCALIZARI

y dresseras anava fent via, cercant algun poblet que'ls fos un amagatall segur; quan heusaquí que sapiguent Herodes que en lloch se trobava l'infant que ab tant afany perseguia, maná que tot seguit sortissen soldats en sa persecussió, donchs presumia que havian fugit de la ciutat.

Mentrestant, Sant Joseph y la Mare de Deu havian pogut arribar á l'entrada d'un bosch molt espès, de desd'ahont comensaren á sentir la remor de moltes veus y'l renill de molts caballs, remor que arribava á sas orelles omplintlos d'esglay y que no'ls dexava dubte de que eran perseguits. Llavors entraren al bosch que tenian al davant, al objecte de distreure de moment sas petjadas als ulls dels seus seguidors. La Verge, com si obehís á un presentiment, abrassá contra son pit al seu estimat fill, y ajupintse al darrera d'una grossa menta, tota plena de flor, esperá, en tant que'l seu espós escorcollava ab la mirada'l camí. No tingué d'esperar molt. Una munió de soldats enfilaren per dins del bosch, al que van conduhirlo las petjadas del camí, al objecte de regonèxel, jurant no dexar cap recó per escorcollar.

La Santa Verge tremolava per lo fruyt de sas entranyas; però confiava ab la divina Providencia. Tot d'una, y quan se sentian més aprop los passos de la tropa, digué la menta exas paraulas:

—Los que cerqueu son aquí, darrera meu; jo'ls hi faig ombra.—

Al sentirho los soldats, correueren envers la planta que acabava de parlar, trahint al infant Jesús y á sos pares. No sabent qué fer Sant Joseph, trémol y plè d'angoxa, lo cobrí ab son mantell, y fou un voler de Deu que per més que feren los soldats, no'ls trobaren ni fora ni dintre de la menta, ni de cap manera pogueren donar ab ells.

Plens de rabia llavors, fuetjaren á la planta que los havia enganyat, fentli caure tota la flor que tenia, y després s'allunyaren fletomant.

Quan se sentiren ja ben lluny las sevas veus, axecantse la Verge tremolosa encara d'engunia, digué á la menta:

Menta ets y mentirás,
florirás y no granarás.

Y la condemna que ab veu conmoguda y ab la indignació de la mare, que ha vist per una traydoria perillar la vida del seu fill, llessá la Verge, s'ha complet d'allavors ensá, donchs la menta floreix y no grana.

LAS ABELLAS

Contan que un día las abellas pujaren al Cel, cercant á nostre Senyor, y quan l'hagueren trobat, li digueren:

—Senyor, los homens son molt dolents per nosaltres; nos fan malbé'ls buchs y'ns roban lo fruyt de nostre treball.

—Y bé,—los hi preguntá'l bon Jesús,—¿qué voleu per remey del mal que us fan los homens?

—Senyor,—respongueren,—voldríam prou forsa en nostre fibló pera podernos venjar....

—Venjar,—los hi feu qui aborreix la venjansa.

—Venjar, sí, venjarnos de la seva cobdicia. Si axó'ns concedisheu ¡oh Senyor! nosaltres farém cera ab tanta abundó, que día y nit podrán resplandir com una gloria tots los altars de vostres iglesias.—

Jesús, que tot es bondat y fins castiga y condemna la venjansa, respongué á las queixosas abellas:

—Anávos en altre cop á la terra; la gracia que voleu ja la teniu desd'ara mes en cambi jo castigaré en vosaltres l'esperit de venjansa que us domina.

Joyosas las abellas d'haver obtingut tal mercè, y ben lluyanas de pensar quin fora'l cástich que'ls esperava, tornaren volant cap á la terra, y ab nou alè y més confiança que may reprengueren lo tre-

ball pera cumplir la promesa que havian fet á Deu.

No passá gayre temps sens que's presentés ocasió de probar la forsa de sa picada; algunas la probaren, y'n van quedar ben contentas; mes no s'havian encara acabat de refer de l'alegría, quan vegeren morir d'una á una todas las abellas que havian fet us del seu fibló.

Al concedirli Nostre Senyor aquella gracia, las condemná á dexar lo fibló á la ferida que ocasionavan, y lo que'ls fou més dolorós, á perdre la vida tantost se despullessen del fibló.

J. S. DE FÁBREGAS (AGNA DE VALDAURA).

LO POBLE DEL ALZINAR

I

D'HERODES Á PILAT

Lo pobre mestre Antoni Nadal acabava d'ésser tret del poble d'una manera turbulenta é inconsiderada, y caminava envers la ciutat á queixarse y demanar la consegüent reparació.

Tot sovint se girava á guaytar endarrera com los que van perseguits per implacables elements.

Era petit, moreno, rebegut de carns, lleig de conjunt,—si bé gens ni mica en detall,—y antipàtich com la desgracia.

Duya al cap, perque'n patia molt, lligat un mocador y damunt d'aquest la gorra. Un bastó apoyat en l'aspall formanthi ángul, aguantat del extrem anterior per la má y aguantant en l'altre un farcellet de roba; uns borceguins units dels respectius lligams y penjats en l'altra espatlla, constituían lo caudal de fortuna que, ab contadas pessetas, portava sobre, aquell desventurat.

Caminava sol per la carretera, y las capritxosas ratxas de vent lo cubrián de pols.

De tant en tant, s'aturava á contemplar la migrada y ridícula sombra que projectava'l seu cos. Las cellas se li juntavan, á un moviment de front; remenava'l cap de dalt en baix, com ratificant la certitut de sa condició, y tornava á pendre via sens axugarse la copiosa suor ni poder reprimir algunas esgarriansas seguidas.

Al cap de llarga estona, va sentirse cansat y hagué de reposar.

Era al fort del estiu. Un roure de soca titánica y de brancatje tan serpejat y desigual com espayós, situat vora la cartetera, li brindá generosa acullida, y'l mestre se n'hi aná á descansar, sentantse en las espatlludas arrels que sombriían, formant com un grop colocat á posta.—Abans de sentarse, alsá'ls ulls ben expressius y mirá, somrihent, los brots y fulles, que vibraren fent agradable remor y exhalant dols parfum, com si haguessen entés y estimat l'acció de gracias del infelís. Al cap de poch, una enjogassada parella d'aucells comensá á cantar al cim del mateix roure.

Mentres reposava, l'imaginació de n'Antoni Nadal era un escenari en que s'hi reproduían las figuras d'un alcalde imbècil, d'un secretari murriet fentli de consueta, es á dir, incitantlo á la iniquitat, d'un poble ignorant y content de sa ignorancia, com si la lletra fos art de bruxeria ó esca de perdió.

Totas exas imatges veyá bellugar la imaginació del mestre Nadal, y'ls pensaments que li despertavan poden reduhirse á las següents preguntas:—¿Per qué vaig sacrificar-me seguint una carrera?—¿Per qué vaig fer cas dels qu'asseguravan que tenia jo disposicions per apendre y no vaig ferne dels qui m'aconsellavan no dexar l'ofici de pagés?—¿Per qué estudiar horas y més horas á fi de posarme al nivell dels normalistas espabilats?—¿Per qué ó á qué lograr lo títol de mestre de primeras lletres d'ínfima classe, després de la reprobació d'un any escolar, si

havia de servir-me per lo que'm serveix?—¿A qué voler ésser redemptor, si'm manca paciencia per véurem crucificat?...—

Lo mestre volgué continuar la interrompuda marxa, y no va poguer. Hagué de reposar bona estona més de lo que desitjava, perque las camas se li declaravan en rebelió. Finalment, prosseguí caminant més poch-á-poch que abans.

Quan arribá á la ciutat, los fanals eran ja encensos. Ruimejava y tot se distingía entelat, comensant per los vidres.

Nostre héroe's dirigí á cert hostel (que no havia sofert alteració notable desde principis del segle en que s'inaugurá solemnement) pera referhi las castigadas forsas.

Un traginer, qu'estava á taula conversant ab un matalot, se separá instintivament del mestre, com si no li fes goig l'aspecte d'aquest. ¡Y'l traginer re-negava com un oriol y anava molt embrutat! No'ns extranya l'acte del traginer: també nosaltres, la primera vegada que vejerem al infelís Antoni Nadal, no varem poguer reprimir un moviment de repulsió.

Pagats los dotze ó catorze quartos que va costarli l'humil refrigeri, lo mestre s'encaminá á casa l'inspector de primera ensenyansa, que vivía en un dels barris alts de la ciutat. Era precís no perdre temps: calia manejar-se.

—¡Deu l'ampari!—digué una veu femenina per detrás de la rexeta de la porta del pis, als poch moments que'l mestre hagué trucat.

—No capto,—feu'n Nadal ab compunció;—só mestre y desitjaría veure al senyor inspector.—

Poch temps feya que'l tal inspector desempenyava'l seu càrrech, gracias al cambi polítich que havia ocasionat la injustificable cessantia d'un funcionari digne, si bé poch respectat per sa extremada senzillesa de tracte y demés, y no es extrany que la dòna del neófit confongués un mestre de poble ab un pobre de solemnitat. ¡Se confonen tan fácilment!

—¡Ah! ¿vosté es mestre?—preguntá la veu femenina.

—¡Sí, senyora!—respongué suspirant en Nadal.

—¿Y desitja veure...?

—Al senyor inspector, si's troba á casa. M'urgeix molt parlarli de....—

La porta s'obrí, y aparegué una dama de trenta anys, si fá no fá, alta, hermosa, vestida ab elegant bata de piqué de color de lila, que li donava cert ayre de estudiada negligencia digne d'una comedianta primera.

Nostre Nadal inspeccioná á la inspectora sorprés y admirat. Ella ho conegué, y, orgullosa, entrá á avisar á son marit.

Passats breus moments, se sentí la paraula asprement pronunciada de «¡Adelante!», que venía del interior del pis.

L'inspector, jove que s'acostava als quaranta, si no'ls havia complet ja, petitjava de front, d'ulls y de cós. Duya'l cabell y la barba coquetament pentinats, especialment la segona, y no se li movia dels llabis la capritxosa boquilla de fumar cigarrets, servintli d'entreteniment. Jamay mirava fixo á nigú, y era de aquells que, tenintvos devant, posan primer la ullada en vostre calsat qu'en vostra cara.

Quan nostre professor municipal entrá al despaig en que's trobava l'inspector, aquest estava escrivint depressa, y

—¿Qué se li ofereix?—demaná alsant lo cap, tornantlo abaxar sobre'l paper y continuant en sa tarea, no sens reprimir un impuls de hilaritat.

—Me dich Antoni Nadal; só mestre de l'escola elemental del poble del Alzinar; he sigut ignominiosament llessat del meu destino per una colla de vehins tumultuosos, y.... vinch á reclamar justicia.

—Explíquis més.

—En 16 de febrer del corrent any vaig ésser tras-ladat y vaig anar á pendre possessió immediatament, com va ordenarme la Junta de....

—Omitesca detalls.

—Molt bé diu. Arribo á la població, y'm trobo ab un estudi pitjor que cap encant. No hi havia taula, banch, mapa ni pissarra enters. Semblava que'ls follets hi haguessen jogat á pilota.

—He tingut á bé observarli, fá poch, que omiteca detalls.

—Perdoni, senyor inspector; pàtexo molt del cap, com pot conèixer pe'l mocador que'm veig precisat á durhi, y de vegadas me faig molest sens voler. Com li deya, vaig trobar-me ab un estudi que lo que menos tenia era d'estudi; però..... no va ésser axó lo pitjor. L'alcalde del Alzinar no té mal fondo, crech qu'es home de bé; però tan ignorant y testarut com.....

—Dexi comparacions odiosas, senyor Nadal, y..... al grà. ¿Qué ha succehit?

—Que, promogut un gros rebombori contra mi, aquesta tarde me n'he hagut d'anar fugitiu com he pogut. Figuris que l'alcalde, en compte de reprimir á la turba-multa, se l'ha contemplada rihent..... sí, rihent y creuhat de brassos. Los crits y xiulets, qu'exían al comens de boca d'alguns bordegassos, s'han anat generalisant y..... alguns cops de pedra..... ¡Ah! jo, per previsor que hagués sigut, y no hu sò gens, no podia presentar tanta iniquitat, tant.....

—¡Tot axó es grave, molt grave!—exclamá'l funcionari dexant la ploma.

—Sí, senyor, sí, ¡molt grave!—afirmá'l mestre alentat.

—Però ¿es que á vosté se l'ha perseguit sens causa ó motiu concret d'alguna especie?

—Jo li diré.....

—¡Ah!.....—feu l'inspector recalcant ab ironía;—¿de modo qu'existeix algun motiu?..... Ja extranyava jo que, sens més ni més, s'hagués promogut lo conflicte.—

Dit axó, l'inspector torná disposarse á escriure, després de rebaxar una mica la llum del quinqué. Tenia pretensions de sentenciós y estava satisfet.

—Ja veurá. Li diré lo qui há, com si'm confessava. Quan he arribat á tenir més dexebles, n'he tingut de tres á quatre. Ara hi há cosa d'un mes y mitx que'n tinch sols un, y encara malaltís que per un no res sembla que va á finir. La meva filla está á mitja horeta del poble fent companyia al meu sogre. Som los tres únichs de familia. Ella no estava massa com cal, y'l pobre *avi* acabava de sofrir un altre atach de feridura. Me n'hi vaig anar dissabte al vespre, com de costum, y..... vaig resoldre quedarmhi fins al dimecres. Sabia jo que no faria falta al estudi, per lo que li he dit, y me creguí facultat per abandonar dos días la plassa, quedantme á casa meva: única propietat que'm resta dels bens del pare, malbaratats com no vulla saberho. ¿He sigut culpable? Crech que no. En cas afirmatiu, ¿es tal ma culpa que merexés la ignominia y'l cástich de que vinch á quexarme á vosté primer que ab ningú més? ¿No troba molt cruel lo pretext per revolucionarse'l poble contra mi?

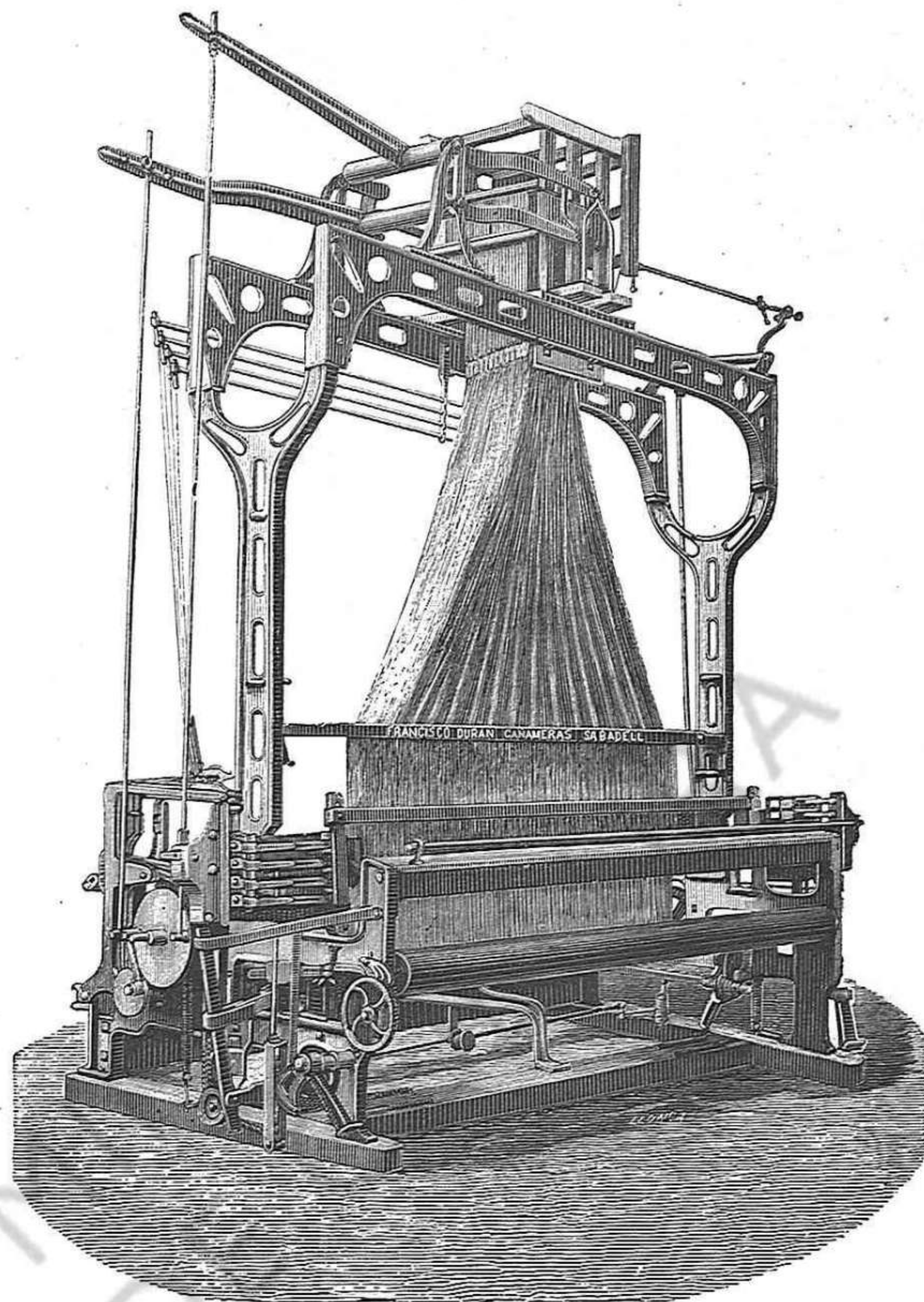
—De que vosté es culpable, no hi pot cabre dubte. Respecte á la entitat de la culpa, res puch dir: la Junta d'Instrucció pública de la provincia es la que, previs los deguts informes, haurá de resoldre en definitiva.

—Ja estich en axó; mes..... la Junta creurá segurament lo que vosté crega; la Junta opinará lo que opini vosté. ¿Vosté qué creu, qué opina, senyor inspector?

—Opino que..... no puch dirli res; en primer lloch, porque es impossible formular dictámen sens escoltar préviament las duas parts, y en segon lloch, porque jo no dech anticiparli á vosté mon sufragi, valga lo que valga.

—¿De modo que no'm dona esperança de que se m'atendra y de que obtindré la deguda reparació?

—Res puch dirli. Hem acabat.

TELER MECANICH AB MAQUINA JACQUART

Sistema Durán y Cañameras.

—Servidor seu. Perdoni la molestia que acabo de donarli.—

Lo pobre mestre sortí espurnantli'ls ulls y sentintse una rodesa de cap. ¡Deu hi quart qu'aquella nit s'haguessen alsat barricadas! ¡Prou s'hi hauria guanyat més simpatias y més crèdit qu'exercint lo profesorat en lo poblet del Alzinar!

Al costat de la vella criada asturiana que li obrí la porta, hi anava una nena rihent. Al veure á'n Nadal, la petita cessá de riure; feu un moviment de repulsió, y s'arrambá molt als plechs de las faldillas de la dona de servey, com si hagués vist lo *papo*. Lo mestre d'ensenyansa elemental acabava de fer por y repugnancia á la filla del inspector de primera ensenyansa.

JOAQUÍM RIERA Y BERTRAN.

(Seguirá.)

PALAMÓS

(NOTAS D'UN VIATJER)

Camí del diable y decoració bellíssima.—Opinió de Carlos I.—Marull.—La badia.—La Industria.—Visita á las casas *Matas, Miquel Gubert y C.ª, Espinet, Lo Convent, N. Calonge y Joseph Mauri*.—*Palamós petit, resulta gran*.—Párrafo sobre'l bill Mac-Kinley y la puja probable del suro á Fransa.—La millor protecció.—Opinions autorisadas.—Una industria nova á Palamós.—Lo teatro Cervantes.—Lo pont de Rissech.—Casanovas.—La máquina prempsa-suro.—Visita á las casas *Ramon Trill, Pere Roca, fill, March y Mauri y Martí Roger*.—Cassinós.—Opinió facultativa.—Prenent un refresch.—Visita al *Colegi Iberich*.—¡Vinga una abraçada!

Al final del article anterior quedarem en que m'informaren de que lo camí de Sant Feliu á Palamós es un camí del diable, y en veritat no exagera-

ren. Basti dir que tingerem de baxar tots los que anavam en la tartana pera fer á peu un bon tros del camí, posantnos á salvo de las perillosas contingencias á que poden donar lloch los sots continuats, sobtats desnivells, ayguamolls, fonduladas y entrebanchs de tota mena que s'hi troban.

—Tinga vosté en compte,—va dir-me un viatjer,— que jo vaig passarhi per aquí ja fá'l menos deu anys y vaig trobarho lo mateix. Y gracias que'ns trobem á primavera, ¡que si fos hivern!....

—Mes ¿cóm es possible—vaig dir—en una provincia que's distingeix per regla general per sas bonas vias de comunicació, y precisament entre duas poblacions tan importants?

—Veritat; aquí'ls camins son bons per regla general, mes que té excepcions, y no cregui vosté que aquest sia'l més dolent.

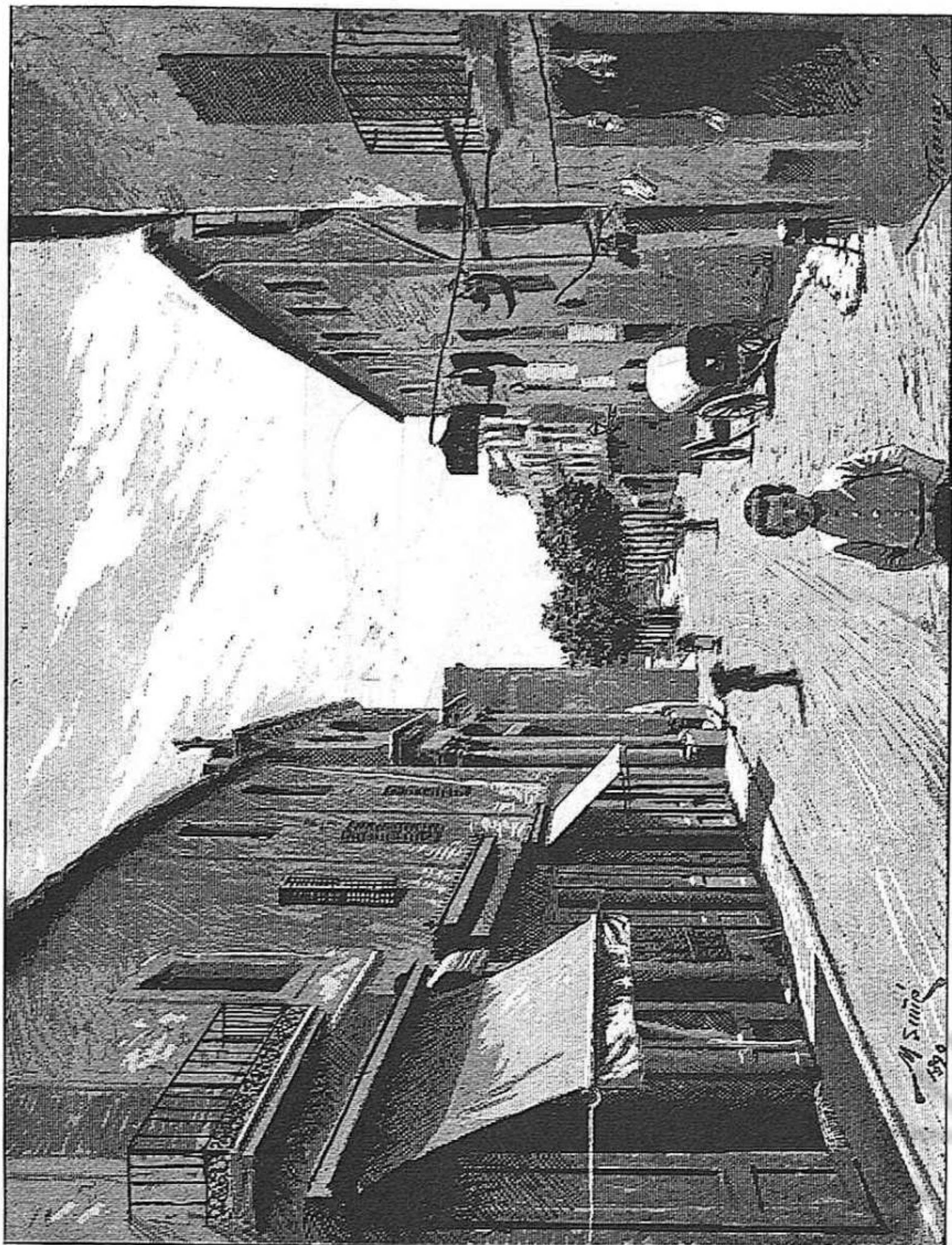
—¡Diantre! mes sempre es un consol pe'ls que'ns hi trobem.—

Y ab aquestas paraulas acabarem la conversa. No diré á quí davan la culpa de tot mos companys de viatje; però sí que pregaré á qui correspongui en nom de tots los viatjers haguts y per haver que arreglin d'una vegada aquell trenca-colls.

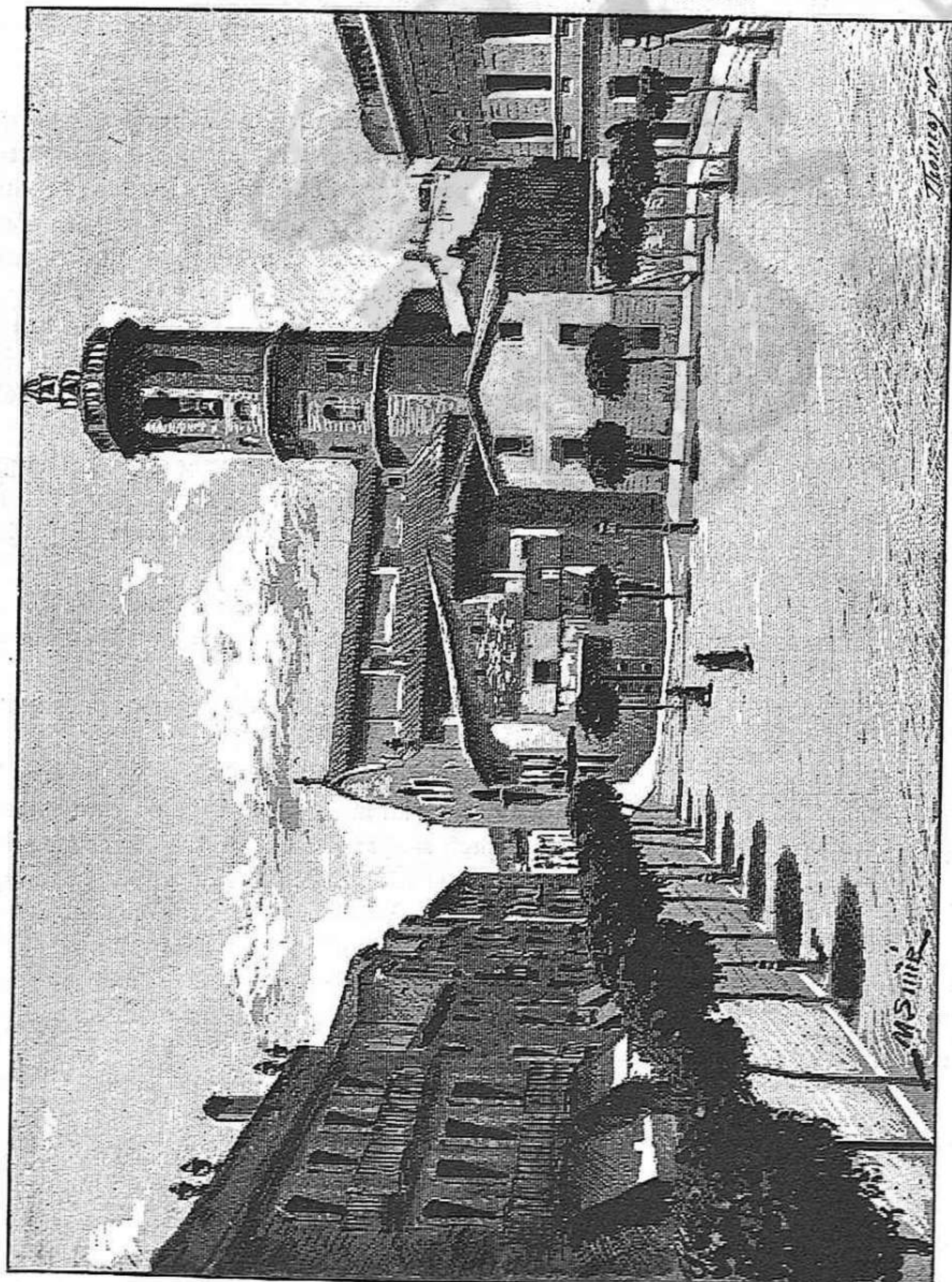
Per sort la perspectiva d'aquells pintoreschs pays satjes marímontanyants me rescabala ab escrex de tal contrarietat, fins á oviar la preciosa badia de Palamós.

La Historia diu que li agradá molt á Carlos I; sols lo véurela val lo viatje.

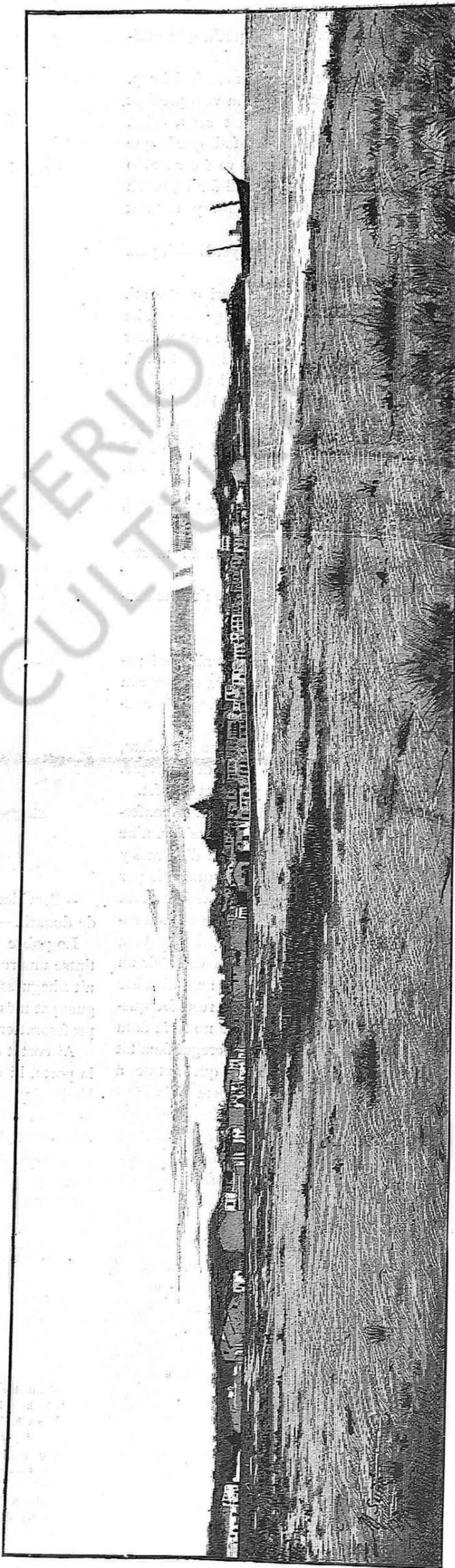
Ben conegut es Palamós com poble bonich y atractiu, de manera que cada istiu se veu ple d'una nombrosa colonia barcelonina que hi vá á pendre banys y á distreures ab son alegre vehinat.

SABADELL. ENTRADA A LA RAMBLA

SABADELL. LA PLASSETA Y L'IGLESIA PARROQUIAL

PALAMÓS. VISTA GENERAL

Dibuxos per M. Suñé.

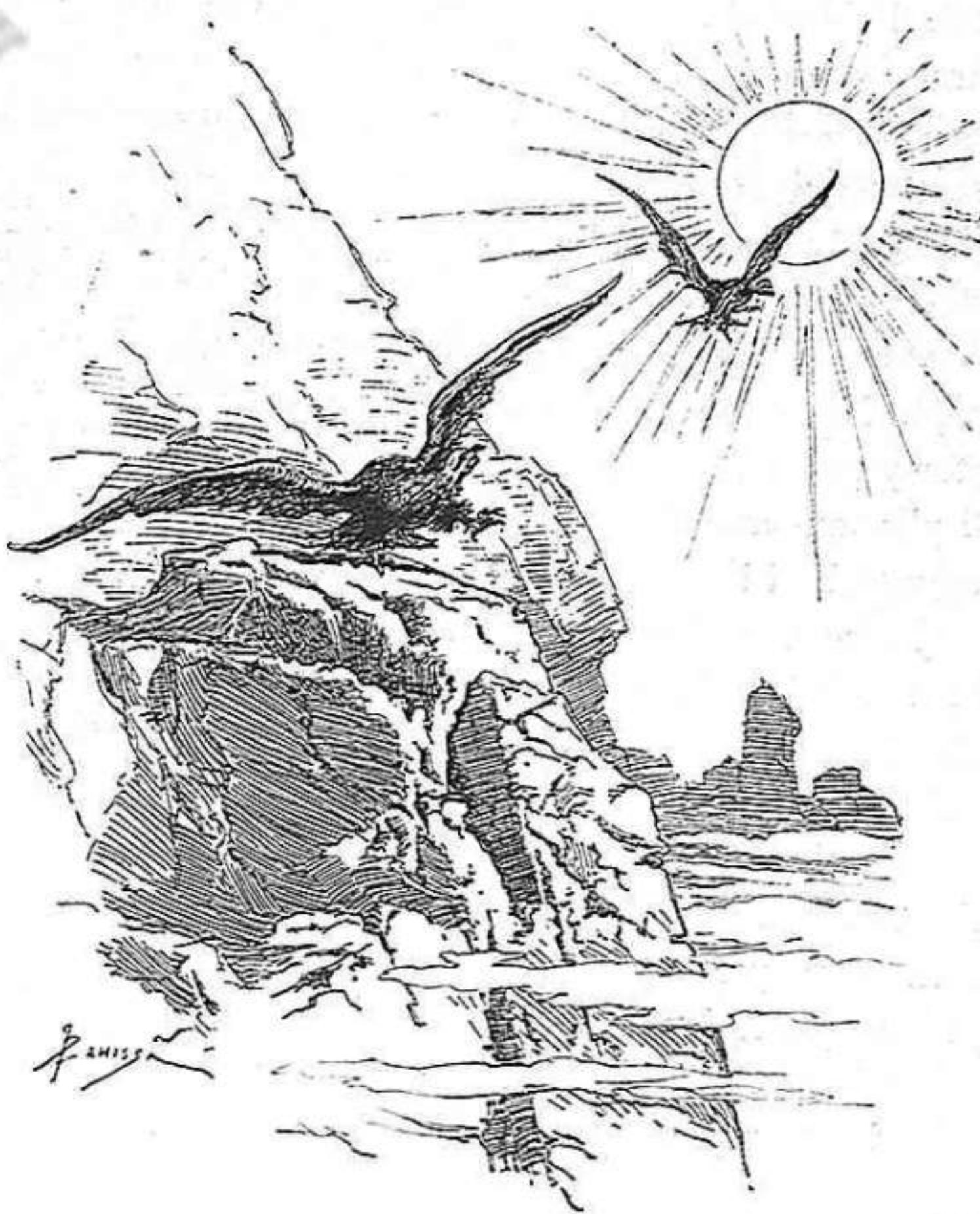
AVIA Y NETA, QUADRO DE PAU WAGNER.

LO DIABLE Y LA GELOSÍA

—«So germá dels angelets»,—
clamava ab orgull lo diable.
—«Mes ells son sers celestials,
»fidels missatgers de gracia,
»y tu ets lo mal esperit,
»autor de dolz y de llágrimas.»—

—«So germana del amor»,—
la gelosia exclamava.
—«L'amor té origen diví;
»tu tens d'infern las entranyes;
»t'u nudreixes de rencors;
»tu vius de crims y venjansas.»—

Si be's calcula, ¿no es cert
tenen bona ressemblansa
la gelosia y l'amor
ab lo diable y los ángels?

L'ALIGOT

Un aligot altiu, cubert apenas
de tendre plomisol,
volgué enlayrarse fins á dalt dels núvols
y allí esguardar de fit á fit lo sol.
Sa mare li advertí:—Tan gran empresa
en tu es temeritat;
deixa créixer tas alas.—Impossible;
jo vull atravesar la immensitat.—
Y axò dihent, á los espays se llansa,
y quant se creu més fort,
just, hont cercava llibertat y gloria,
trobá, mesquí, sa prematura mort.

Si á esferas inmortalz vols remuntarte
¡oh poeta novell!
deixa créixer tas alas, ò t'aguarda
la trista sort del desvalgut aucell.

FELIP JACINTO SALA.

Nostre amic en Francesch Marull (*Valent Juli-vert*), inspirat autor de *Barquejant, La Tramontana, Engrunas, Al vol* y d'altras conegudas composicions y aplaudidas joguinas còmicas, se portá com correspon á son amable caràcter y companyerisme, guiant-me á alguns punts en que millor se disfruta la perspectiva d'aquella costa admirable, en la que Palamós forma casi una isla, y tot seguit presentant-me á sos amichs pera enterarme de las industrias notables.

* * *

Com en Marull es tenedor de llibres de la casa *Matas*, una de las principals fàbricas de taps, passarem á visilarla y vaig comprendre tot seguit sa importancia per sa grandaria y gros número de treballadors. Després vaig visitar la d'en *Miquel Gubert y Companya*, també espayosíssima y en la que s'elaboran taps de totes las menas y pera tot arreu, mes especialment pe'l mercat de Londres, que es lo més exigent en la qualitat dels taps.

—¿Veure vostè lo petit que á primera vista sembla Palamós?—va dirme afectuosament lo senyor Gubert.—Donchs, á pesar d'axó, sols en taperia sosté á més de vuycents treballadors d'abdós sexes, sense contarhi'ls noys. Cada setmana venen dos vapors á carregar balas de taps que van á Marsella y á Cette, y després lo que s'exporta á altres punts.

—Ja sabia jo,—vaig respondre,—que Palamós, encara que petit, resulta gran.—

Altra important casa ben sollicitada pe'l mercat anglès es la d'*Andreu Espinet*, que envia també molt gènere als Estats Units, á Mèxic y altras parts.

Després vaig passar una estona molt entretinguda en la de *don Antoni Montaner*, perque, ab tot y ser de las grans, se dedica exclusivament á fer taps de champagne, y com ja diguí, m'agradan molt las operacions de tant delicada elaboració.

A la reconeguda ilustració del senyor Montaner dech interessants datos pera mon estudi d'aquesta importantíssima industria.

—Ara vinga al *Convent*—me van dir.

—¿Qué? ¿Hi há frares á Palamós?

—No, senyor. Anomeném *convent* á una de las fàbricas principals, la de *N. Palau*, perque en efecte son local fan un magnífich niu de frares.—

En la Direcció d'aquesta fàbrica'ns hi va rebre un atent alemany que está enamorat de Palamós, y que exporta principalment al imperi austro-húngaro, á Suissa, á Suecia y Noruega y á Dinamarca los nombrosos productes de sa fàbrica.

Estiguerem després en la fàbrica de'n *Joseph Mauri*, que elabora també taps de totes classes y n'exporta á diferents mercats. Lo senyor Mauri'm rebé afectuosament, mostrantse molt afectat á sa industria y molt al corrent de tot lo que s'hi refereix.

—Bo es,—va dirme,—que las publicacions importants s'ocupin d'axó sovint. M'ha agradat lo que han dit vostès de la industria nostra ab ocasió dels perjudicis del famós bill Mac-Kinley, perque ja pot creure que no es despreciable per nosaltres lo mercat dels Estats Units.

—Ara,—vaig respondre,—losproteccionistas francesos reclaman la puja en son arancel dels drets del suro, pera afavorir la producció del d'Argelia, y la corrent de protecció s'acentúa també pot ser massa en altras nacions. ¡A veure lo que'ns protegirem nosaltres!

—Ne tindriam prou,—va afegir lo senyor Mauri,—ab que no se'ns posessen trabas al treball.—

* * *

Portava una recomanació pera lo reputat banquer don *Andreu Ribera*, y en la conversa que sostinguerem junt ab son simpátich gendre don *Adrià*

Alvarez, los hi vaig sentir exposar encertats judicis sobre las vicisituds de la industria. Lo senyor Ribera es considerat, no sols per sa inteligencia y representació, sino per sa gran experiencia dels mercats, á causa de sa doble condició de comerciant y de amo de magnífichs boscos d'alzinas sureras en aquesta regió y á Andalucía. Després va dirme.

—A Palamós hi há una nova industria que va adquirint molta importancia: la de prempsar los desperdicis dels surs; aquest suro prempsat serveix pera la fabricació d'alfombras y altra munió d'objectes. Los inglesos l'emplean igualment en los camarots de sos barcos. Vagi vostè á veure en mon nom á don *Ramon Casanovas*.

—De nom lo coneix,—vaig dir;—no es qui construhí lo bonich teatro de Palamós?

—Sí, senyor; lo teatro *Cervantes*. ¡Ja'l voldriam tenir tant bó algunas capitals de provincial! Altra obra notable d'en *Casanovas* haurá vist vostè: lo pont provisional de *Rissech*.

—Sí; lo tranvia hi passa per sobre; ja'm cridá la atenció per lo esbelt y ben acabat.

—Té 26 trams de 156 metres, y en sa construcció hi entraren 120.000 kilograms de fusta, sense contar los demés materials. Donchs, en *Casanovas*, en lo local d'un gran taller de serrar mecánicamente, hi ha montat uns aparatos de prempsar suro moguts á vapor.—

Vaig anarhi, y en efecte, celebrant trobar en lo senyor *Casanovas* un industrial d'aquexos que produheix aquexa terra d'iniciativas, un home que lo mateix se distingeix dirigint la fàbrica que com á artista constructor.

Es curiós veure funcionar la máquina especial que prempsa'l suro, convertintlo en fina pasta. Li vaig preguntar la forsa de la pressió, y'm va respondre:

—Arriba á 100 toneladas; però generalment ne tinch prou empleantne 40 ó 60.—

Després vaig visitar las reputadas fàbricas de *Ramon Trill*, que exporta al engrós á Ultramar y al continent, sobre tot á Alemania, y la de *don Pere Roca, fill*, que en mitx de sa constant feyna de dirigir la elaboració de taps de totes classes y d'exportarlos á diferents mercats, sab també demostrar afició é inteligencia á las Lletres y las Arts.

Pera donarme idea del moviment comercial, me presentaren á ca'n *March y Mauri*, una de las casas més importants que's dedican á la compra, venda y expedició de taps, y al observá'l tragí d'aquells nombrosos sachs de mercaderia vaig pensar en los capitals y en los plers que proporcionan. Igual impresió vaig rebre á casa de don *Martí Roger*.

* * *

Lo cassino *La Unió* es lo més antich y concorregut de Palamós, y dels que's sab millor divertir-se y distraer-se als forasters. Es delitós pendre un refresch en la balconada que dona al mar, disfrutant ensemps del magestuós espectacle que ofereix la badia y de la animada conversa d'alguns fills de aquesta costa.

Un de nostres companys era'l distingit metje don *Joseph Nadal*, popular en la comarca per son caràcter y per son acert, segons me digueren en *Marull* y'ls seus amichs, y vaig aprofitar la ocasió pera preguntarli si li donavan gayre feyna.

—Ja comprendrá que no,—va respondre mitx rihent.—Població neta, com vostè ja haurá vist, y com son totes las d'aquesta costa, en la salubritat de Palamós hi influeix ademés la doble ventatja de trobarse abrigada dels vents del Nort y ben orejada pe'ls de Nordeste, que neutralisan la humitat marina. De manera que aquí raríssimas vegadas hi prenen peu las epidemias, quan algun foraster porta'l contagi, y fins axís no hi prospera cap malaltia infecciosa, desapareguent tot seguit.—

En aquell lloch vaig conèixer á un venerable vell, tant modest com instruhit en la historia de nostre país, y en quan se refereix á sa industria, don *Esteve Casas*, propietari d'alzinars de suro. Per cert que vaig sentir com sostenia una opinió que difereix bastant de la d'en *Pella y Forgas* en la *Historia del Ampurdán* respecte á la demarcació d'aquesta regió famosa. Me'n ocuparé en altre oportunitat.

Vaig visitar una altra Societat molt digna d'esment: lo *Centre Econòmic*, format generalment per treballadors que de mica en mica van tenint una biblioteca en que hi abundan las obras veritablement instructivas y las millors de la Literatura. Ab tal motiu vaig felicitar al president senyor *Subirá* y á la Junta directiva, que ab tal preferencia's cuidan de lo que convé més á las indicadas Societats.

—Ara,—m va dir en *Marull*,—anem á veure un excelent colegi que tenim á Palamós, ahont la quitxalla apren lo que necessita pera ferse home, sense necessitat d'enviarla á fora. Lo mestre es un castellá, que, com vostè, ja es més catalá que altra cosa, perque aquí han nascut la seva dona y'ls seus fills, é hi té totes sas afeccions, fentse per altra part estimar de tothom.—

Y en la visita al colegi vaig tenir una doble satisfacció al trobar-me ab que dit mestre es un antich conegut meu de Toledo, don *Joseph Bello*, un distingit militar retirat, molt entés en las Ciencias y en las Arts, y també molt conexedor dels complexos elements que donan valor á la ensenyansa. Al resultat que n'obté li ajuda molt son natural enèrgich y ensemps afectuós.

Lo trobarem en una de las classes, explicant alguns experiments de Física que tenen aplicació á la Industria. Després ne tinguí prou donant una volta per entremitx de la munió de noys, petits y grans, pera adquirir lo convenciment de que si ells s'hi están molt á gust, sas familias deuen felicitar-se de tenir á la vila un establiment d'ensenyansa com aquell.

Al despedirme vaig demanar á n'en *Bello* que'm presentés als seus fills pera abraçarlos, perque anyorava'ls meus, é impressionat per la calma que's respira en sa casa, vaig dirli al encaxar:

—Amich; no'm sorpren la reomenada del seu colegi; perque si'l director acobla á sas condicions de ciencia las de ser un excelent pare y marit, res hi falta pera educar molt bé als fills dels altres.

—¿Tornará á Palamós?—va preguntarme conmogut.

—Si Deu vol, l'any que ve, y á tota aquesta terra hermosíssima.—

L. GARCÍA DEL REAL.

REVISTA DE TEATRES

La Empresa del teatro de Novetats, ab la presentació en escena del espectacle *Magdalena*, ha donat una proba més de que son ideal'era l'èxit comercial y de cap manera lo foment de la literatura dramática catalana. Y fentho axís, logrará tal volta omplir lo teatro en certs días; mes de cap manera podrá alabarse de que ha contribuït á un fi artístich. Axó no lliga en cap manera ab la improprietat escénica ab que s'han presentat obras de mèrit indiscutible. *Mar y cel*, per exemple, qual acció passá en la cambra d'un barco pirata, y en Novetats ha fet l'efecte de tal una sala de rebre, ab tapís blau en las parets, la matexa que serveix pera la major part de las pessas.

Per tot lo que acabo de dir, veurán mos lectors que l'esplendidés desplegada en lo drama *Magdalena* no es lògica. Ab los diners gastats ab ell s'aurían pogut posar degudament set ó vuyt obras noves. Y ara passaré á tractar, en que sia lleugerament, d'aquesta última producció de *Ferrer y Codina*.

Com lo *Judas*, de Soler, *Magdalena* es un drama completament humà, y fins del dia, quals personatges, arrencats de las relacions de la *Biblia*, pensan, senten, se mouhen y parlan com ho farían los d'un drama d'actualitat. Heusaquí la gran equivocació de cercar en obra tan grandiosa com l'Evangelí assumptu per un drama que á la fi ha de desenrotllarlo un autor de mèrits més ó menos discutibles. Perque jo pregunto: Davant de las sublimes narracions dels sants evangelistas, ¿còm pot posarshi la obra adotzenada d'un autor que sols persegueix l'èxit teatral, y per consegüent, lo material.

Y si á axò hi afegim que dins del assumptu escullit per aquests autors s'hi nota tal desconexament de l'època y de l'història, que fá escruir, tindrán mos lectors explicada la poca acceptació que ha tingut l'obra literaria de Ferrer y Codina en *Magdalena*.

Deuhen convèncers los que acometen assumptos superiors á sas forsas, de que la ingenuitat es una gran condició y que'l rebuscament contribuheix á fer notar l'ignorancia per part del autor de la materia que tractan.

Ja poden escriures dramas sacros (?) á trompons, que no lograrán fer perdre importancia á las sagradas Escrituras. Per axò, l'obra que s'acosta més á aquestas, qu'es *La Passió y Mort de Nostre Senyor Jesucrist*, ab tot y sos defectes, es la més celebrada per tots los públichs y escoltada ab més silenci y compostura.

Molt inferior á aquesta, en quant á interès, es lo drama *Magdalena*. En la primera, los personatges, arrencats de la *Biblia*, son justos y verdaders; en la última, los personatges son tipos sense caràcter definit y que per son llenguatge y sa manera de fer poden vestir levita com nosaltres pecadors. Quedem, donchs, en que literariament parlant *Magdalena* es la més inferior de las obras dramáticas de Ferrer y Codina (inclusos los arreglos d'Escribe y Labiche).

Entrant ara en la part de l'obra verdaderament important, deu descartarse la personalitat de Ferrer

y Codina y aplaudir sèriament als senyors Chía, Moragas, Urgellés, Carreras, Vilumara y Labarta, autors de las decoracions y figurins.

En quant á la música, ni es bona ni es dolenta. Los senyors Goula (paré y fill) y Bosch han sortit del pas tan bé com han sabut, que ja es lo suficient.

La interpretació está al nivell del llibret. Sols se distingeix lo senyor Parrenyo, que representa á Jesús ab molt acert, ab tot y tenir á son càrrech un sols vers en tota l'obra. La senyora Mena tampoch está malament, axís com lo senyor Bonaplata.

Lo senyor Tutau dirigeix molt bé l'obra, y el públich, á pesar de la prohibició eclesiástica, no dexa d'assistirhi.

X.

LLIBRES REBUTS

Lo Romiatge de l'ánima, per lo Excm. Sr. Don Victor Balaguer, Mestre en Gay Saber y de las Reals Academies Espanyola y de la Historia. S'ha publicat aquesta nova obra del autor de la *Historia de Catalunya*, en la que demostra que'ls anys han passat debadas pera sa inspiració, ja qu'en ella s'hi assavoreixen las dolsors d'una imaginació poética en gran manera. Está dedicada la cansó al valent regionalista valenciá D. Teodor Llorente, y se ven á una pesseta en la llibrería López y demés.

El porvenir higiénico y económico de Barcelona: traída de aguas del río Noguera Pallaresa.—Suscrita per D. Gabriel Faura, s'ha imprés la exposició que la empresa de ditas ayguas dirigeix á la nostra Corporació municipal.

La Boja, tragedia en tres actes y en vers, origina de Angel Guimerá. Ja parlarém á son degut temps d'aquesta notable producció de nostre distingit company en la prempsa. Avuy sols debèm afegir que s'ha publicat impers ab elegancia y que's ven á 2 pessetas en las principal illbrerías.

Badalona, monografía històrich-arqueològica, per Mossen Gayetá Soler, Pbre. Acabèm de fullejar aquest notable volum, imprés ab luxo y elegancia en la imprenta Giró, y lo recomanem á nostres lectors ab ver entusiasme. Ab veritable coneixement de la historia de la Terra, descriu Mossen Soler los orogens de *Batulo* y son desenrotllo successiu fins als nostres días. També tracta dels voltants de Badalona, en capítuls de verdader mèrit artístich. Descriu la Pallaresa, Sant Geroni de la Murtra y Montalegre.

Lo llibre está escrit ab claretat y bon estil, y va enquit ab grabats intercalats y deu magníficas heliografías.

S'ha posat á la venda eu las principals llibrerías lo drama en tres actes y en vers, original de don Francesch Ubach y Vinyeta, Mestre en Gay Saber, *La última pena*, estrenat aquest hivern en lo teatre de Novetats.

Mercés per l'envío.

Código civil español comentado y concordado con el derecho foral vigente en Cataluña, Aragón y Navarra, por don León Bonel y Sánchez.—Lo darrer volum que acabem de rebre d'aquesta obra, es lo llibre III del Còdich civil espanyol vigent. No havem de repetir en aquest moment los elogis que ferem al senyor Bonel per la part propia que té en l'obra. Solsament recordem á las personas qual carrera'ls obliga á conèxer las lleys, qu'es de gran importancia per ellas l'adquisició d'aquest treball del senyor Bonel, qu'es digne germá dels anteriorment publicats.

Va precedit aquest tomo d'un estudi sobre'l dret de propietat y maneres d'adquirirla baix lo punt de vista del dret natural. Aquest estudi demostra en lo senyor Bonel un gran conexement de la filosofia del Dret y de las legislacions general y foral d'Espanya.

Pot adquirirse aquesta obra en las principals llibrerías de Barcelona, al preu de 8 pessetas, lo tercer tomo.

Agrahim l'envío al distingit magistrat d'aquesta Audiencia.

PUBLICACIONES

DE LA ILUSTRACIO CATALANA

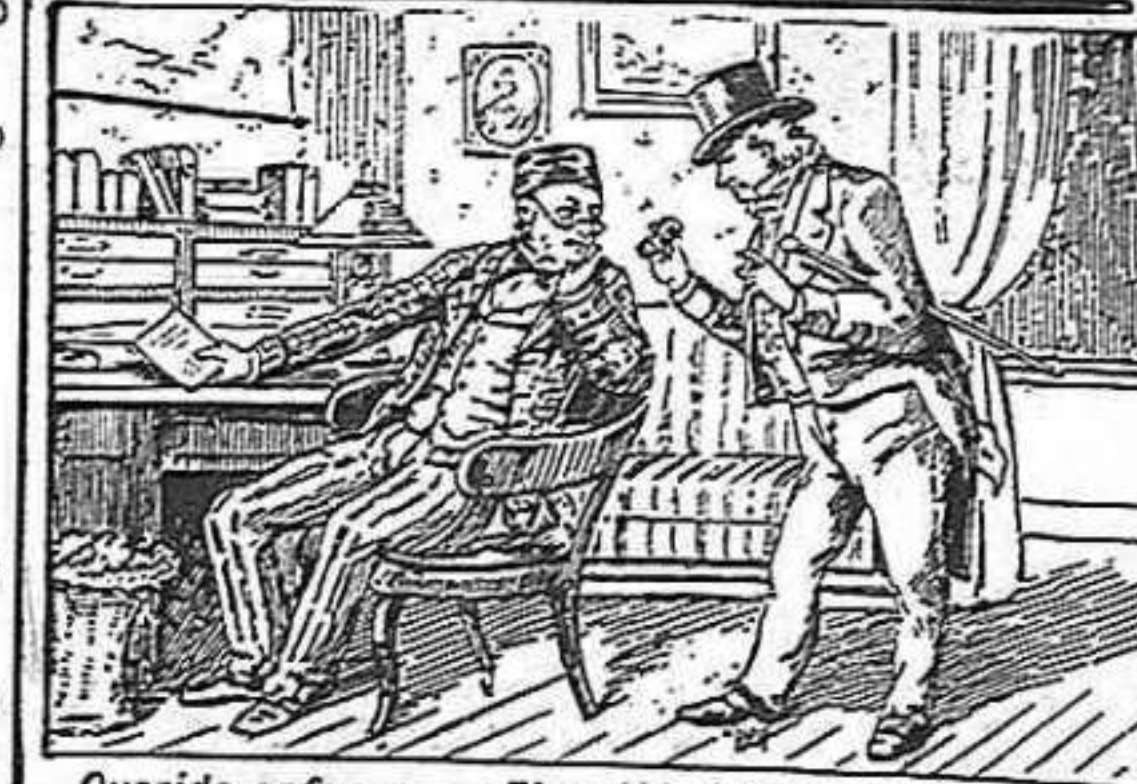
Pessetas

- Pensament de nit.**—Melodía pera cant y piano. Lletra de Francesch Matheu; música de Joseph García Robles. 50
- Piferrer.**—Necrología, per Joan Sardá. 1
- Funerals dels reys d'Aragó á Poblet**, transcrit per Manuel Bofarull y Sartorio. 1
- Tres englantines.**—*Visca Aragón!*—*¡Depressa!*—*Ferran V.*—Poesies de Ramón Picó y Campamar, pròlech de Sardá, retrato per Ross y lámimes de Baixeras, Pahissa y Pellicer. 2

- Memorias d'un nihilista**, escritas per Isaac Paulowsky, y traduhas al catalá per Narcís Oller. 1'50
- De tots colors.**—Noveletas y quadros, per Narcís Oller. 3
- Excursions y viatges** de Mossen Jacinto Verdaguer, ilustrats per Pahissa, Pinós y Sivillá. 3
- Dietari d'un pelegrí á Terra Santa**, per Mossen Jacinto Verdaguer. 3
- La Copa.**—Brindis y cansons de Francesch Matheu (tercera edició). 1'50
- Estudis** de B. Galofre.—Dos magnífichs fac-símils en fototipia de Thomás y C.^a, sobre ricas cartolinas. Cada fac-símil. 1'50
- Los comediantes del segon pis.**—Noveleta de costumes, original de Joaquim Riera y Bertran. 50
- Gent de mar.**—Drama en tres ac-

- tes, per Joaquim Riera y Bertran. 2
- Llibre de sonets**, per Joaquim Riera y Bertran. 1'50
- La bona gent.**—Noveleta de costumes, per Bonaventura Bassegoda. 1'50
- Benet Roure.**—Novela de Lluís B. Nadal. 1'50
- Mala herba.**—Drama en quatre actes, per F. Ubach y Vinyeta. 2
- La gent de l'any vuyt.**—Drama en tres actes y en vers, per mossen Jaume Collell. 2
- Primer llibret de faulas** de Felip Jacinto Sala. 50
- La poesia catalana á Sardanya**, per Eduart Toda. 1'50
- Las Consequencias.**—Novela de Antoni Careta y Vidal. 3
- Cançons de Pere Serafi.** 1

VERDADEROS GRANOS DE SALUD DEL D. FRANCK

Querido enfermo.—Fíese Vd. á mi larga experiencia, y haga uso de nuestros GRANOS de SALUD, pues ellos le curarán de su constipacion, le darán apetito y le devolverán el sueño y la alegría.—Así vivirá Vd. muchos años, disfrutando siempre de una buena salud.

MARIPOSAS SUBMERCIBLES
Economía, Elegancia, sin olores ni humo. Treinta horas de hermosa claridad.
LA CAJITA PARA 100 Servicios : 25 Céntimos.

Lamparillas para Iglesias
Duración : 15 Días. LA CAJITA para dos Años : 2 Francos.
NAVEAU & Co, 22, Rue Dussoubs, PARIS
Depósito para España : N. LEJEUNE, Diputación, 381 - 1° - BARCELONA
Y EN CASA DE TODOS LOS DETALLISTAS

En todas las Perfumerías y Peluquerías de Francia y del Extranjero.

La VELOUTINE
Polvo de Arroz especial PREPARADO AL BISMUTO.
Por CH. FAY, Perfumista
9, Rue de la Paix, 9, PARIS

FOTOGRAFAT Y FOTOTIPIA **J. Thomas & C^a** Lauria 144 TELÉFONO 156

HA SORTIT

HA SORTIT

LO SEGON VOLUM DE

LA FEBRE D'OR

NOVELA DE COSTUMS DEL NOSTRE TEMPS

per

NARCIS OLLER

Se ven en LA ILUSTRACION CATALANA y en las principales librerías y centros de suscripción, á 3 pesetas. En los puntos hont no hi haja corresponsal, pot adquirirse enviand á aquesta Administració (Gran Vía, 220) l'import de l'obra en sellos de correu.

MEDALLA DE PLATA

Exposicion Universal, Barcelona, 1888

Todos los que padecen del pecho deben tomar las Cápsulas del Doctor FOURNIER:

CURAN CON SEGURIDAD

todas las Afecciones pulmonares

El mejor dentrífico mas agradable y, sobre todo, mas Higienico:

Agua de Philippe empleada con la Odontalina

PASTA DENTARIA, VERDADERO CARMIN DE LA BOCA

PARIS HERMELIN, 24, r. d'Enghien

La Ilustración Catalana

Tapas per'enquadernació. . Ptas. 1'50 Tapas per cafés y cassinos. » 7 Tapas y enquadernació.. » 9

LLIBRERIA D' A. VERDAGUER

Suscripción á tots los periódichs catalans.

Rambla del Mitj, 5.—Barcelona

FERNET-BRANCA

Especialidad de BRANCA HERMANOS, Milán. Grandes recompensas en las Exposiciones Internacionales.

El Fernet-Branca es el licor más higiénico conocido. Veinticinco años de éxito en Europa, América, Oriente y África; recomendado por los príncipes de la Medicina, y extendido su uso en los hospitales.

Efectos garantidos por los certificados de las autoridades, de los médicos, etc.

Representados por los Sres. Polli y Guglielmi.—Barcelona.

Concessionaris per l'América del Sud: C. T. Hofer & Co.—Génova.

COMPIA LIEBIG VERDRO EXTRACTO de CARNE LIEBIG

Las mas altas distinciones en todas las Grandes Exposiciones Internacionales desde 1867.

FUERA DE CONCURSO DESDE 1885

Caldo concentrado de carne de vaca utilísimo y nutritivo para las familias y enfermos. Exigir la firma del inventor Baron LIEBIG de tinta azul en la etiqueta. Se vende en las principales Droguerías, Farmacias y Casas de Comestibles de España. En Barcelona dirigirse á los Sres. A Azéma y Jeanbernat agentes, 12 Paseo de Gracia

ASMA y CATARRO Curados por los CIGARRILLOS ESPIC. 2 fr. la Cajita. Opresiones, Tos, Constipados, Reumas, Neuralgias. Venta por Mayor: PARIS, J. ESPIC, rue Saint-Lazare, 20. Exigir esta firma sobre cada cigarrillo. Depósito en todas las Droguerías y Farmacias de España.

SALICILATS DE BISMUT Y CERI DE Vivas Pérez

Recomanats per la Real Academia de Medicina. Receptats per verdaderas eminencias d'Espanya y Ultramar.

Adoptats per Real Ordre per lo Ministerio de Marina, previ informe de la Junta Superior facultativa de Sanitat, PERQUE CURAN INMEDIATAMENT, COM CAP ALTRE REMEY empleat fins al dia, tota mena de vomits y diarreas: dels tísichs, dels vells, dels noys, cólera, tífus, disenterias, vomits de las criaturas y de las embarazadas, catarros y úlceras del estómach, piroxis ab erupes fetits. Cap remey ha alcanstat dels metges y del públich tant favor per sos bons resultats com nostres

SALICILATS DE BISMUT Y CERI, que's venen en todas las farmacias d'Espanya, Ultramar y América del Sur.

Cuydado ad las falsificacions ó imitaciones, porque'ls altres no darán lo mateix resultat. Exigiu la firma y marca de garantia.

J. J. Vivas Pérez

PREUS: En tota Espanya, la capsa gran, 3'50 ptas.; petita, 2 ptas.

Dipòsit general: Almeria, FARMACIA VIVAS PEREZ desde hont se remeten á todas parts, enviand 75 céntims més per certíficat.

AL EN GROS: Madrid: M. García, Sociedad Ibero-Universal y J. Hernández.—Barcelona: Societat Farmacéutica, Fills de J. Vidal y Ribas y Alomar y Uriach.—Havana: Lobé y Torralbas, farmacia y droguería de José Sarrá.—Manila: D. Fabio Schuster.—Buenos Aires y Montevideo: en todas las principales farmacias.

ACEITE de HOGG

de HIGADO FRESCO de BACALAO, NATURAL y MEDICINAL El mejor que existe puesto que ha obtenido la mas alta Recompensa en la EXPOSICION UNIVERSAL DE PARIS DE 1889

Recetado desde 40 AÑOS en Francia, en Inglaterra, en España, en Portugal, en el Brazil y en todas las Repúblicas Hispano-Americanas, por los primeros médicos del mundo entero, contra las Enfermedades del Pecho, Tos, Personas débiles, los Niños raquíticos, Humores, Erupciones del cutis, etc.

Es mucho mas activo que las Emulsiones que contienen mitad de agua, y que los aceites blancos de Noruega, cuya epuracion les hace perder una gran parte de sus propiedades curativas.

Se vende solamente en frascos TRIANGULARES.—Exijase sobre la etiqueta el SELLO AZUL del Estado Francés Solo Propietario: HOGG, 2, rue Castiglione, PARIS, y en todas las Farmacias.

Arthur Seyfarth, Koestritz Alemania.

Recompensas, Primeros premios, Diplomas, Medallas de Exposiciones de Estados y Sociedades. El más importante ESTABLECIMIENTO de CRIA de los PERROS DE RAZA

para perros modernos de Lujo, Matamoras, de Salón, de Caza y Sport. Especialidades: Perros gigantes de montañas, de Terranova, de Mastiff, Dogo colosos de Alemania, Bulldogs, Mastines, Terriers, Barbits, de aguas, Mopses, Ratoneros, Gozquecillos, de Damas, de Caza, de Ganado, Galgos, Zarceros, etc., etc.

Excelentes referencias.—asa recomendada por las personas más autorizadas en Kynoloogia; más de 10.000 cartas de agradecimiento.—Envío del Catálogo gratis y franco.—Album ilustrado, 50 Pfennige. 50 Razas distinguidas.—Exportaciones a todas las partes del mundo.—50 Razas distinguidas.

INSTITUTO DE FRANCIA: PREMIO MONTYON VINO DE QUINA OSSIAN HENRY SIMPLE O FERRUGINOSO

El más eficaz reparador.—El mejor de los Ferruginosos Gusto agradable. Cura la Clorosis, la Anemia, las Flores blancas, las constituciones débiles. etc.

PAULLINIA-FOURNIER. infalible contra Jaquecas y Neuralgias. EN ESPAÑA, EN TODAS LAS FARMACIAS